

**Predlog osnove za učešće crnogorske delegacije na
VI sastanku Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim
zemljama kandidatima, Brisel, 19. april 2013. godine**

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) potpisan između Crne Gore i Evropske unije, stupio je na snagu 1. maja 2010. godine, okončanjem procesa ratifikacije u nacionalnim Parlamentima država članica Evropske unije. U tom smislu, Crna Gora se obavezala da preuzme sve obaveze iz SSP-a, uključujući i ispunjavanje političkih kriterijuma pristupanja Uniji, kao i postepeno usvajanje evropskih standarda i jačanje administrativnih kapaciteta u svih 35 pregovaračkih poglavlja.

U skladu sa gore pomenutim, a u cilju informisanja Evropske komisije o najvažnijim crnogorskim reformama, jednom godišnje se održavaju sastanci Pododbora¹. Jedan od sedam pododbora je i Pododbor za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima. **U nadležnosti ovog Pododbora (Grupe 1) su sledeća pregovaračka poglavlja:**

- Poglavlje 1 – Slobodno kretanje robe,
- Poglavlje 16 – Oporezivanje,
- Poglavlje 20 – Preduzetnička i industrijska politika,
- Poglavlje 29 – Carinska unija i
- Poglavlje 30 – Vanjski odnosi

Do sada je održano pet sastanka Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima. Šesti sastanak zakazan je za 19. april 2013. godine, i biće održan u Briselu. Agenda za sastanak nije dobijena, i materijal je pripreman u skladu sa Agendom sa prethodnog sastanka (u skladu sa dosadašnjim iskustvom Agenda ni za jedan sastanak nije mijenjana). Shodno temama koje će biti razmatrane tokom sastanka, u **prilogu Osnove dostavljamo materijal za sastanak**

¹1. Pododbor i sektorski unaprijedjeni stalni dijalog za unutrašnje trziste i konkurenciju

2. Pododbor i sektorski unaprijedjeni stalni dijalog za saobraćaj, energetiku, životnu sredinu i regionalnu politiku

3. Pododbor i sektorski unaprijedjeni stalni dijalog za poljoprivredu i ribarstvo

4. Pododbor i sektorski unaprijedjeni stalni dijalog za industriju, trgovinu, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima

5. Pododbor i sektorski unaprijedjeni stalni dijalog za ekonomska, fiskalna pitanja i statistiku

6. Sektorski unaprijedjeni stalni dijalog za inovacije, informaciono društvo i socijalnu politiku

7. Sektorski unaprijedjeni stalni dijalog za pitanja pravde, slobode i bezbjednosti

Nakon stupanja na snagu SPP Sektorski unaprijedjeni stalni dijalozi su prerasli u Podobore.

Pododbor sa pratećim aneksima, koji je izrađen u skladu sa instrukcijama dobijenim od EK. Materijal je pripremio Ministarstvo ekonomije u saradnji sa Ministarstvom finansija, Ministarstvom održivog razvoja i turizma, Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih intergracija, Akreditacionim tijelom, Institutom za standardizaciju, Zavodom za metrologiju, Upravom za inspekcijske poslove, Direkcijom za razvoj malih i srednjih preduzeća, Poreskom upravom, Upravom carina, Investiciono-razvojnim fondom, MONSTAT-om i Centralnom bankom Crne Gore. **Materijal se odnosi na period mart 2012. - mart 2013. godine i inoviran je u odnosu na prethodni Pododbor koji je održan 8. marta 2012. godine, u Podgorici.**

Imajući u vidu navedeno očekuje se da će biti diskutovana pitanja iz sljedećih oblasti:

1. SLOBODNO KRETANJE ROBE

- Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapaciteti (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon posljednjeg sastanka Pododbora).
 - Horizontalne i proceduralne mjere za standardizaciju, metrologiju, akreditaciju, ocjenu usaglašenosti i nadzor tržišta, uključujući napredak u pogledu administrativnih kapaciteta i infrastrukture, kako bi se pravilno ispunile obaveze iz člana 77 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.
 - Usklađivanje zakonodavstva sa direktivama Novog i Starog pristupa.
- Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira).

Predstavnici Ministarstva ekonomije (**Dragan Vukčević, Ana Martinović**) Instituta za standardizaciju (**Miodrag Perović**), Zavoda za metrologiju (**Vanja Asanović**) i Akreditacionog tijela (**Ranko Nikolić**) će u okviru ove tačke Dnevnog reda, dati prikaz stanja iz oblasti slobodnog kretanja robe i odgovarati na pitanja iz domena nadležnosti institucija koje predstavljaju.

2. TRGOVINA

- Razmjena statističkih podataka o trgovini i direktnim stranim ulaganjima.
- Administrativni kapaciteti u pogledu različitih nadležnosti u trgovini (trenutno stanje sa naglaskom na napredak ostvaren nakon posljednjeg sastanka Pododbora, uz poseban osvrt na rast broja zaposlenih, fluktuaciju osoblja i pruženu obuku).
- Usklađivanje zakonodavstva sa *acquis*-em (ostvaren napredak, naročito u pogledu izvoznih kredita i zakonodavstva u oblasti robe dvostruke namjene).

- Sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, uključujući postepeno ukidanje carina (uz najnovije podatke o napretku ostvarenom nakon poslednjeg sastanka Pododbora).
- Svjetska trgovinska organizacija
 - STO - status
 - Izveštavanje Komisije o trenutnoj situaciji kada je riječ o razmatranju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju od strane Svjetske trgovinske organizacije.
- Efekti primjene CEFTA sporazuma, podaci o sprovođenju.
- Pregovori o sporazumima o slobodnoj trgovini i bilateralni investicioni sporazumi sa trećim zemljama.
- Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira).

U okviru ove tačke Agende sa Predstavnicima Evropske komisije, između ostalog, biće riječi o statističkim podacima u oblasti trgovine i SDI. Podatke će prezentirati **Ivan Laković** iz MONSTAT-a. Biće riječi i o administrativnim kapacitetima, zakonodavstvu, statusu Crne Gore u STO, rezultatima sprovođenja CEFTA-e, statusu pregovora o slobodnoj trgovini sa trećim zemljama, sprovođenju SSP-a, kao i izvoznim kreditima. Predstavnici Ministarstva ekonomije (**Goran Šćepanović, Aida Salagić Ceković**) i Ministarstva finansija (**Mitar Bajčeta**).

3. INDUSTRIJA

- Predstavljanje od strane Komisije novih saopštenja o Uniji za inovacije i industrijskoj politici.
- Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapacitet (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon poslednjeg sastanka Pododbora).
- Napredak u oblasti politike koja se tiče malih i srednjih preduzeća. Mala i srednja preduzeća – sprovođenje Zakona o malim preduzećima: kratak pregled aktivnosti sprovedenih u periodu od poslednjeg sastanka Pododbora, sa posebnim naglaskom na pristup malih i srednjih preduzeća kreditima i jačanju njihovih tehnoloških kapaciteta.
- Industrijska politika.
- Okvirni program za konkurentnost i inovacije (2007.-2013.) – najnoviji podaci o učešću Crne Gore u ovom programu (tačka koja se neće diskutovati).
- Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske komisije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira).

- **TURIZAM:** napredak u politici turizma, razvoj zakonodavstva i Strategija razvoja turizma

U okviru ove tačke predstavnik Ministarstva ekonomije (**Maja Jokanović**), Ministarstva ekonomije - Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća (**Nataša Batričević**), Ministarstva finansija (**Ivan Radulović**) će upoznati predstavnike Evropske komisije sa stanjem u oblasti industrijske politike i odgovarati na eventualna dodatna pitanja. U okviru tačke koja se odnosi na turizam, predstavnik Ministarstva održivog razvoja i turizma (**Maja Kovačević**) će dati prikaz razvoja politike u turizmu, njen zakonodavni okvir, kao i strategiju daljeg razvoja i odgovarati na pitanja iz pomenutih oblasti.

5. OPOREZIVANJE

- Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapacitet (uz najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon poslednjeg sastanka Pododbora).
- Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske komisije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira).

Predstavnici Ministarstva finansija (**Tatjana Bošković** i **Jovica Petričević**) i Poreske uprave (**Novo Radović**) će u okviru ove teme dati prikaz stanja u oblasti poreske politike, kao i odgovarati na pitanja iz navedenih oblasti.

6. CARINSKA UNIJA

- Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapacitet (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon poslednjeg sastanka Pododbora)
- Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske komisije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira), trenutni status SEED (Sistematska elektronska razmjena podataka) projekta.

Predstavnici Ministarstva finansija (**Mitar Bajčeta** i **Jelena Sekulić**) i Uprave carina (**Sonja Kovačević**) će u okviru ove tačke dati prikaz stanja u oblasti carinske politike i odgovarati na pitanja.

Imajući u vidu potrebu da se na kvalitetan način odgovori na predložene teme, crnogorske institucije na sastanku Pododbora će predstavljati:

- Goran Ščepanović, Ministarstvo ekonomije, pomoćnik ministra, rukovodioc grupe 1
- Snežana Radović, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, generalni direktor za evropske integracije
- Ranko Nikolić, Akreditaciono tijelo, direktor
- Miodrag Perović, Institut za standardizaciju, direktor
- Vanja Asanović, Zavod za metrologiju, direktor

- Novo Radović, Poreska uprava, pomoćnik direktora
- Dragan Vukčević, Ministarstvo ekonomije, savjetnik
- Maja Jokanović, Ministarstvo ekonomije, savjetnik
- Maja Kovačević, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, savjetnik
- Aida Salagić Ceković, Ministarstvo ekonomije, savjetnik
- Tatjana Bošković, Ministarstvo finansija, savjetnik
- Jovica Petričević, Ministarstvo finansija, savjetnik
- Mitar Bajčeta, Ministarstvo finansija, savjetnik
- Jelena Sekulić, Ministarstvo finansija, savjetnik
- Ivan Radulović, Ministarstvo finansija, savjetnik
- Ana Martinović, Ministarstvo ekonomije, savjetnik
- Đorđe Janković, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, II sekretar
- Nataša Batričević, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća
- Sonja Kovačević, Uprava carina, savjetnik
- Ivan Laković, Zavod za statistiku Crne Gore

Troškove boravka snose pojedinačno institucije čiji su predstavnici članovi delegacije.

PREDLOG ZAKLJUČAKA:

1. Vlada Crne Gore je na sjednici od _____2013. godine, utvrdila Osnovu za učešće crnogorske delegacije na VI sastanku Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima, Brisel, 19. april 2013. godine, koju je dostavilo Ministarstvo ekonomije.
2. Zadužuje se Ministarstvo ekonomije, da u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija i drugim relevantnim institucijama, nakon završenog sastanka Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima izvjesti Vladu o rezultatima sastanka.

EU-CRNA GORA PODODBOR

**PODODBOR ZA TRGOVINU, INDUSTRIJU, CARINE, POREZE
I SARADNJU SA DRUGIM ZEMLJAMA KANDIDATIMA**

Brisel, 19. april 2013. godine

1. UVODNE NAPOMENE

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) stupio je na snagu 1. maja 2010. Godine, nakon ratifikacije od strane svih članica. Crna Gora se obavezala da preuzme sve obaveze iz SSP-a, kao i postepeno usvajanje evropskih standarda i jačanje administrativnih kapaciteta u svih 35 pregovaračkih poglavlja.

U skladu sa gore pomenutim, a u cilju informisanja Evropske komisije o najvažnijim crnogorskim reformama, jednom godišnje se održavaju sastanci Pododbora. Jedan od pododbora je i Pododbor za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima. U nadležnosti ovog Pododbora je pet pregovaračkih poglavlja i to:

- Poglavlje 1 – Slobodno kretanje robe
- Poglavlje 16 – Oporezivanje
- Poglavlje 20 – Preduzetnička i industrijska politika
- Poglavlje 29 – Carinska unija
- Poglavlje 30 – Vanjski odnosi.

Do sada je održano pet sastanka Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima. Šesti sastanak zakazan je za 19. april 2013. godine, i biće održan u Briselu. Sastanak ima za cilj da ukaže na najvažnije reformske korake koji se sprovode u oblasti slobodnog kretanja robe, trgovine, industrijske politike, turizma, carina i poreza.

2. SLOBODNO KRETANJE ROBE

2.1. Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapaciteti (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon posljednjeg sastanka Pododbora)

U izvještajnom periodu, na osnovu Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti („Službeni list CG“, br. 53/11) donijeti su podzakonski akti i to:

- Uredba o načinu priznavanja isprava i znakova usaglašenosti („Službeni list CG“, br. 55/12)
- Uredba o obliku, sadržaju i izgledu znaka usaglašenosti („Službeni list CG“, br. 55/12)

- Uredba o notifikaciji tehničkih propisa, standarda, propisa o uslugama informatičkog društva i postupaka ocjene usaglašenosti usvojena je na sjednici Vlade Crne Gore od 10. januara 2013. godine i očekuje se objavljivanje u Službenom listu Crne Gore
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja registra tehničkih propisa, tijela za ocjenjivanje usaglašenosti, inostranih isprava i znakova usaglašenosti je upućen Službenom listu Crne Gore na objavljivanje
- Pravilnik o bližem sadržaju obavještenja o proizvodu koji predstavlja rizik je upućen Službenom listu Crne Gore na objavljivanje
- Predlog pravilnika o načinu prijavljivanja imenovanih tijela za ocjenjivanje usaglašenosti, kojim se propisuju zahtjevi za organ za prijavljivanje i zahtjevi za tijela za ocjenjivanje usaglašenosti, je u proceuri usaglašavanja u Sekretarijatu za zakonodavstvo.

Direktive novog pristupa

1. Pravilnik o elektromagnetnoj kompatibilnosti („Službeni list CG“, br. 32/12)
2. Pravilnik o radio opremi i telekomunikacionoj terminalnoj opremi („Službeni list CG“, br. 32/12)

2.1.1 Horizontalne i proceduralne mjere za standardizaciju, metrologiju, akreditaciju, ocjenu usklađenosti i nadzor tržišta, uključujući napredak u pogledu administrativnih kapaciteta i infrastrukture, kako bi se pravilno ispunile obaveze iz člana 77 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Standardizacija (za period mart 2012. – mart 2013. godine)

U izvještajnom periodu, Institut za standardizaciju donio je ukupno 2.224 crnogorska standarda (MEST) i srodnih dokumenata, u potpunosti usaglašenih sa evropskim i međunarodnim standardima. Uz to, novih 375 MEST je donešeno krajem februara 2013. godine.

Prepoznajući prioritetne oblasti za standardizaciju, koje su od interesa za Crnu Goru, a na osnovu interesovanja zainteresovanih strana, Institut je u izvještajnom periodu formirao sljedeće tehničke komitete:

ISME/TK 007: Društvena odgovornost

ISME/TK 008: Oprema pod pritiskom

ISME/TK 010: Životna sredina i sistemi upravljanja zaštitom životne sredine

ISME/TK 011: Turizam i srodne usluge

ISME/TK 012: Sredstva i uređaji za skladištenje i transport.

Pored već osnovanih, na zahtjev zainteresovanih strana, Institut je pokrenuo proceduru osnivanja tehničkog komiteta ISME/TK 009: Građevinski proizvodi. Očekuje se da će ovo tijelo biti osnovano do marta 2013. godine.

Upravni odbor Instituta usvojio je preostala interna pravila standardizacije. Riječ je o: ISME IPS 3: Razvoj izvornih crnogorskih standarda i srodnih dokumenata;

ISME IPS 4: Učešće u radu evropskih organizacija za standardizaciju na razvoju evropskih standarda i srodnih dokumenata i prihvatanje evropskih standarda i srodnih dokumenata na nacionalni nivo;

ISME IPS 5: Učešće u radu međunarodnih organizacija za standardizaciju na razvoju međunarodnih standarda i srodnih dokumenata i prihvatanje međunarodnih standarda i srodnih dokumenata na nacionalni nivo;

ISME IPS 6: Opšta pravila za strukturiranje i uobličavanje dokumenata.

ISME ima status pridruženog člana u ISO, IEC, CEN i CENELEC, te namjerava da u skoroj budućnosti riješi pitanje članstva u ETSI. Na osnovu iskazanog interesovanja, u skladu sa dogovorom sa Ministarstvom za informaciono društvo i telekomunikacije, očekuje se da će Agencija za telekomunikacije postati član ETSI, dok će ISME, kao Nacionalno tijelo za standardizaciju, biti ovlašćen za usvajanje telekomunikacionih standarda. Uporedo sa tim, radi se na ispunjavanju kriterijuma za punopravno članstvo u CEN/CENELEC.

U skladu sa nacionalnim interesima i potrebama zainteresovanih strana, Institut prati i učestvuje u radu stručnih tijela međunarodnih i evropskih organizacija za standardizaciju. Delegacija Instituta redovno prisustvuje sastancima i generalnim zasjedanjima ISO, IEC, CEN i CENELEC.

Tokom izvještajnog perioda, a na osnovu prethodno potpisanih bilateralnih sporazuma o saradnji, ISME je intenzivno saradivao sa nacionalnim tijelima za standardizaciju susjednih država (Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije).

Metrologija

Zavod za metrologiju vrši poslove koji se odnose na: obezbjeđenje primjene sistema zakonskih mjernih jedinica; ostvarivanje, čuvanje, održavanje i usavršavanje etalona Crne Gore; obezbjeđenje metrološke sljedivosti za laboratorije za etaloniranje, kao i za ispitne i kontrolne laboratorije; organizovanje djelatnosti etaloniranja; ocjenjivanje usaglašenosti mjerila sa metrološkim zahtjevima; davanje stručnog mišljenja za ovlašćivanje laboratorija za ovjeravanje mjerila; predstavljanje Crne Gore u međunarodnim i regionalnim metrološkim organizacijama i uspostavljanje saradnje u oblasti metrologije; kontrolu predmeta od dragocjenih metala; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

U cilju održavanja i inoviranja uspostavljenog metrološkog sistema u Crnoj Gori, kontinuirano se sprovode obuke zaposlenih u Zavodu za metrologiju i usavršavaju metode i postupci u procesima rada i poslovanja.

U Zavodu za metrologiju je trenutno 28 zaposlenih (23 u radnom odnosu na neodređeno vrijeme i 5 zaposlenih na određeno vrijeme) i dva pripravnika. U okviru Vladinog programa stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem, u Zavodu za metrologiju je angažovano 9 korisnika. Uredbom o organizaciji i načinu rada državne

uprave („Sl. list CG“, br. 5/12 i 25/12) predviđeno je da poslove koji se odnose na inspeksijski nadzor u oblasti metrologije i dragocjenih metala vrši Uprava za inspeksijske poslove, zbog čega je glavni metrološki inspektor 01.06.2012. godine prešao iz Zavoda za metrologiju u Upravu za inspeksijske poslove.

U skladu sa članom 160 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Sl. list CG“, br. 39/11, 50/11 i 66/12) pripremljen je novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za metrologiju, čije je donošenje u proceduri.

Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2013. godinu („Sl. list CG“, br. 66/12) za Zavod za metrologiju u 2013. godini, planirana su sredstva u iznosu od 677.064,39 €.

Metrološki lanac sljedivosti u oblasti mase, dužine, temperature, pritiska, zapremine, električnih veličina, kao i vremena i frekvencije u Crnoj Gori u 2012. godini, bazirao se na opremi koja je isporučena Zavodu u okviru programa IPA 2007: *Razvoj infrastrukture kvaliteta u Crnoj Gori*, kao i opremi koju je obezbijedio Zavod iz budžeta. Etaloni Crne Gore su sljedivi do etalona nacionalnih metroloških instituta evropskih država.

U izvještajnom periodu, predstavnici Zavoda za metrologiju su učestvovali na različitim skupovima koje su organizovale regionalne i međunarodne metrološke organizacije. Zavod za metrologiju je punopravni član **Evropskog udruženja Nacionalnih metroloških instituta, EURAMET-a** od 2011. godine. Imenovani su predstavnici Zavoda za sljedeće tehničke komitete EURAMET-a: TC – EM: Tehnički komitet za elektricitet i magnetizam (*Electricity and Magnetism*), TC – IM: Tehnički komitet za interdisciplinarnu metrologiju (*Interdisciplinary Metrology*), TC – F: Tehnički komitet za protok (*Flow*), TC – M: Tehnički komitet za masu i srodne veličine (*Mass and related Quantities*), TC- Q: Tehnički komitet za kvalitet (Quality), TC – T: Tehnički komitet za termometriju i TC – L: Tehnički komitet za dužinu. Jedan od osnovnih ciljeva EURAMET-a je i koordinirano evropsko istraživanje u oblasti metrologije, odnosno analiza zajedničkih budućih potreba u oblasti metrologije, definisanje zajedničkih ciljeva i programa, planiranje i izvršavanje zajedničkih istraživačkih projekata. Posebno je značajan Evropski metrološki istraživački program EMRP, kao i budući Evropski istraživački i inovativni program u oblasti metrologije EMPIR. Crna Gora i zemlje iz našeg regiona nemaju pravo direktnog učešća u navedenim programima, ali im je omogućeno prijavljivanje inženjera-metrologa kao istraživača preko ESRMG (Early Stage Researcher Mobility Grant), koji će u nekom kratkom vremenskom periodu učestvovati u realizaciji planiranih istraživanja. U tom smislu veoma je važno istaći da je krajem 2012. godine, jedan predstavnik Zavoda za metrologiju stekao pravo angažovanja u funkciji istraživača u postupku kalibracije standardnih platinskih otporničkih termometara (researcher in calibration procedures for standard platinum resistance thermometers - SIB10-RMG7) preko grantova mobilnosti.

U okviru EURAMET-a, 2008. godine je osnovana **Radna grupa za olakšavanje razvoja nacionalne metrološke infrastrukture** (Focus Group on Facilitating National Metrology Infrastructure Development), koja je u toku 2012. godine funkcionisala kao zajednička radna grupa EURAMET-a i WELMEC-a. Zadatak ove grupe je planiranje treninga iz

oblasti metrologije, organizovanje međulaboratorijskih poređenja za potrebe metroloških institucija iz Crne Gore, Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Albanije i Kosova, kao i uključivanje nacionalnih metroloških instituta u EMRP i EMPIR. Realizaciju planiranih aktivnosti finansirala je **PTB Technical Cooperation (Njemačka)** u okviru regionalnog projekta **Promotion of regional cooperation in South East Europe in the field quality infrastructure** (Unapređenje regionalne saradnje u zemljama jugoistočne Evrope u oblasti infrastrukture kvaliteta). Najznačajnije obuke iz oblasti metrologije za zaposlene iz Zavoda za metrologiju u izvještajnom periodu su organizovane u okviru pomenute Radne grupe.

Zavod za metrologiju je dopisni član **Međunarodne organizacije za zakonsku metrologiju OIML** od novembra 2007. godine, a od januara 2009. godine, pridruženi član **Evropske kooperacije u zakonskoj metrologiji WELMEC**. Punopravno članstvo u WELMEC-u je uslovljeno prijemom Crne Gore u Evropsku uniju. Predstavnici Zavoda učestvuju u radu radnih grupa (WG, WELMEC Working Groups).

Podsjetimo da je Crna Gora postala pridruženi član CGPM-a odnosno Generalne Konferencije za tegove i mjere, 1. avgusta 2011. godine. Zavod za metrologiju je 19. oktobra 2011. godine, potpisao CIPM MRA (CIPM Aranžman o međusobnom priznavanju).

U cilju daljeg unapređenja aktivnosti koje Zavod za metrologiju sprovodi u oblasti kontrole predmeta od dragocjenih metala, u oktobru 2012. godine, Zavod je postao član **Međunarodnog udruženja službi za analizu IAAO**.

U toku oktobra 2012. godine, Laboratorija za masu, Zavoda za metrologiju učestvovala je u EURAMET-ovom projektu 1222: *Comparison of 10 kg Mass Standard for South East European Countries (SEE)*. Cilj projekta 1222 je utvrđivanje sposobnosti mjerenja u oblasti mase Nacionalnih metroloških laboratorija zemalja jugoistočne Evrope i provjera ispravnosti deklariranih mogućnosti kalibracija i mjerenja (CMC). Mjerenja planirana tehničkim protokolom, realizovana su u Laboratoriji za masu u toku dvije nedjelje. Dobijeni rezultati su proslijeđeni pilot laboratoriji – Laboratoriji za masu austrijskog BEV-a, od koje se očekuje preliminarni izvještaj – draft A, u prvoj polovini 2013. godine.

U sklopu *Regional Quality Infrastructure Western Balkans and Turkey project* - IPA 2011, organizovan je Proficiency testing - *PT4 Mass comparison - Project number: IPA 2011 PT4-2013, Mass standards of 10 kg as a multiple and 200 g, 20 g, 2 g, 200 mg as sub-multiple of the kilogram*. Svrha ovog međulaboratorijskog programa je demonstriranje tehničke kompetentnosti i mjerne sposobnosti nacionalnih metroloških laboratorija i privatnih akreditovanih laboratorija iz regiona u procesu kalibracije tegova. Laboratorija za masu, Zavoda za metrologiju, izvršila je mjerenja planirana tehničkim protokolom u januaru 2013. godine, a objavljivanje rezultata međulaboratorijskog poređenja je planirano za oktobar 2013. godine.

Laboratorija za temperaturu, Zavoda za metrologiju je u toku 2012. godine učestvovala u dva međulaboratorijska poređenja. Poređenje: *Comparison of the calibration of liquid in*

glass thermometers in the range -30 °C to 150 °C, organizovano je u okviru bilateralnog projekta (LMK - Slovenija i Zavod za metrologiju) od 17.09.2012. do 08.10.2012. godine. Objavljivanje rezultata se očekuje u toku 2013. godine. U sklopu *Regional Quality Infrastructure Western Balkans and Turkey project - IPA 2011*, organizovan je Proficiency Testing - Intercomparison with standard platinum resistance thermometer IPA 2011 PT1 T. Pilot laboratorija je MIRS/UL-FE/LMK, a Laboratorija za temperaturu je u ovom projektu učestvovala u periodu od 12.11.2012. do 02.12.2012. godine. Pored predstavnika Turske, u projektu su učestvovala i nacionalne metrološke laboratorije i akreditovane laboratorije iz regiona. Objavljivanje rezultata ovog projekta se očekuje u oktobru 2013. godine.

Krajem decembra 2012. godine, Laboratorija za električnu snagu učestvovala je u okviru *Regional Quality Infrastructure Western Balkans and Turkey project - IPA 2011* u interlaboratorijskom poređenju *Proficiency Testing - PT5 Electricity*. Nositelj projekta PT aktivnosti je MIRS/LMK, a u projektu su učestvovala i Nacionalne metrološke laboratorije i akreditovane laboratorije iz regiona. Objavljivanje rezultata ovog projekta se očekuje u oktobru 2013. godine.

U izvještajnom periodu, sproveden je postupak pripreme prikazivanja sistema kvaliteta Zavoda za metrologiju na EURAMET-ovom Tehničkom komitetu za kvalitet koji će se održati u martu 2013. godine, a realizovane su i pripremne aktivnosti za predaju aplikacije za akreditovanje Laboratorije za masu, Laboratorije za dužinu i Laboratorije za temperaturu, kod crnogorskog Akreditacionog tijela (ATCG-a), koje bi bilo praćeno i akreditacijom od strane inostranog akreditacionog tijela potpisnika EA MLA sporazuma. Uspješno prikazivanje sistema kvaliteta Zavoda za metrologiju na EURAMET-ovom Tehničkom komitetu za kvalitet je preduslov za aplikaciju za objavljivanje rezultata poređenja u bazi BIPM-a.

U Zavodu za metrologiju, sistem menadžmenta kvalitetom je implementiran u sljedećim odsjecima Sektora za metrološku sljedivost i državne etalone:

- Odsjek za masu – Laboratorija za masu
- Odsjek za dužinu – Laboratorija za dužinu
- Odsjek za temperaturu – Laboratorija za temperaturu.

U toku 2012. godine, usvojene su sljedeće verzije ***Poslovnika o kvalitetu*** i verzije opštih procedura:

- Poslovník o kvalitetu (verzije 01/03 i 01/04)
- Upravljanje dokumentima (verzija 01/02)
- Interne provjere (verzija 01/02)
- Upravljanje dokumentima u elektronskoj formi (verzija 01/01).

U sklopu Sektora za metrološku sljedivost i državne etalone, odnosno u Laboratoriji za masu, Laboratoriji za temperaturu i Laboratoriji za dužinu usvojene su sljedeće procedure:

- QP.LM.01 Opšta tehnička procedura za kalibraciju tegova;

- QP.LM.02 Tehnička procedura za proračun konvencionalne mase i mjerne nesigurnosti kod kalibracije tegova;
- QP.LM.03 Tehnička radna procedura za kalibraciju tegova;
- QP.LM.04 Tehnička procedura kalibracije vaga sa neautomatskim funkcionisanjem;
- QP.LT.01 Tehnička procedura za kalibraciju staklenih termometara punjenih tečnošću, mjerno područje od -80 °C do + 278°C;
- QP.LT.02 Tehnička procedura za kalibraciju indikatorskih termometara koji imaju sondu, mjerno područje od -80 °C do + 650°C;
- QP.LT.03 Tehnička procedura za kalibraciju otporničkih termometara PRT/IPRT, mjerno područje od 80 °C do + 650°C;
- QP.LT.04 Tehnička procedura za kalibraciju termoelemenata (TC), V od - 80 °C do + 650°C;
- QP.LT.05 Tehnička procedura za realizaciju tačke leda;
- QP.LT.06 Tehnička procedura za određivanje evaluacije kalibracionih sistema (kupati i suvi blok kalibrator);
- QP.LT.07 Tehnička procedura za provjeru sekundarnog etalona SPRT- "*aneling*";
- QP.LT.08 Tehnička procedura za realizaciju trojne tačke vode (TPW);
- QP.LL.01 Tehnička procedura za kalibraciju planparalelnih graničnih mjera, mjerni opseg od 0.5mm do 100 mm;
- QP.LL.02 Tehnička procedura za kalibraciju mikrometara za spoljašnja mjerenja, mjerni opseg od 0 mm do 150 mm;
- QP.LL.03 Tehnička procedura za kalibraciju pomičnih mjerila, mjerni opseg od 0 mm do 150 mm.

Zavod za metrologiju kontinuirano obezbjeđuje usavršavanje zaposlenih učešćem na tehničkim komitetima EURAMET-a, međulaboratorijskim poređenjima, kongresima, konferencijama, seminarima, radionicama, kao i putem saradnje sa drugim nacionalnim metrološkim institutima. U izvještajnom periodu u okviru EURAMET-WELMEC-ove grupe - *Focus Group on Facilitating National Metrology Infrastructure Development*, projekta *Development of Accreditation Services in Montenegro*, projekta *Regional Quality Infrastructure Western Balkans and Turkey project* IPA 2011, posredstvom TAIEX-a, bilateralne saradnje Slovenije i Crne Gore, itd., organizovane su obuke iz različitih oblasti naučne i zakonske metrologije, kontrole prethodno upakovanih proizvoda, akreditacije laboratorija, usklađivanja crnogorskog zakonodavstva sa legislativom EU, kontrole predmeta od dragocjenih metala itd.

Akreditacija

Administrativni kapaciteti:

Akreditaciono tijelo Crne Gore (ATCG) svoju djelatnost obavlja u skladu sa *Zakonom o akreditaciji* („Sl. list CG“ br. 54/09), *Odlukom o osnivanju Akreditacionog tijela Crne Gore* („Sl. list RCG“ br. 21/07), *Statutom Akreditacionog tijela Crne Gore* i internim pravilima i procedurama ATCG (12 internih pravila i 7 procedura).

U periodu izvještavanja, ATCG je preispitalo svoja interna pravila i procedure u cilju njihovog usaglašavanja sa važećim dokumentima evropskih/međunarodnih organizacija za akreditaciju (EA/ILAC/IAF) i u tom smislu Upravni Odbor ATCG je u decembru 2012. godine usvojio novu verziju dokumenta:

- Q2.03 – Pravila o učešću u međulaboratorijskim poređenjima i šemama za ispitivanje osposobljenosti

U okviru ATCG uspostavljena su i rade sljedeća tijela: *Komisija za akreditaciju, Komisija za izbor i praćenje provjerivača, Komisija za prigovore, Komisija za žalbe, Tehnički komitet za laboratorije, Tehnički komitet za kontrolna tijela i Tehnički komitet za sertifikaciona tijela. Tehnički komiteti za laboratorije i kontrolna tijela su prethodno uspostavljeni.*

U registru ATCG ocjenjivača upisano je 9 vodećih ocjenjivača, 17 tehničkih ocjenjivača i 17 tehničkih eksperata (od kojih su neki iz zemalja okruženja).

Shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, ATCG ima ukupno 8 stalno zaposlenih službenika.

U periodu izvještavanja, predstavnici ATCG su učestvovali na više od 20 nacionalnih i regionalnih konferencija, seminara i obuka, uglavnom organizovanih u okviru projekata pomoći EU.

Akreditacija TOU (osnovna djelatnost):

U martu 2012. godine, ATCG je akreditovalo jedno tijelo za ocjenu usaglašenosti (TOU) koje pripada grupi sertifikacionih tijela za sertifikaciju proizvoda u organskoj poljoprivredi (proizvodi iz organske biljne proizvodnje i sakupljanja šumskih plodova i ljekovitog bilja, proizvodi iz stočarske proizvodnje/pčelarstva/akvakulture, proizvodi dobijeni postupcima prerade u organskoj proizvodnji):

- Monteorganica Podgorica,

U januaru 2013. godine, ATCG je akreditovalo jedno tijelo za ocjenu usaglašenosti (TOU) koje pripada grupi laboratorija za ispitivanje (fizičko-hemijska i mikrobiološka ispitivanja vode za piće):

- JP Vodovod i kanalizacija Podgorica, Laboratorija za pitke vode.

U periodu izvještavanja ATCG je oduzelo akreditaciju kod dva tijela za ocjenu usaglašenosti koji pripadaju grupi laboratorija za ispitivanje na osnovu njihovog ličnog zahtjeva za dobrovoljno istupanje iz sistema akreditacije (zbog po njihovom obrazloženju neostvarenih benefita od akreditacije).

Trenutno u sistemu akreditacije postoji ukupno devetnaest (19) TOU akreditovanih od strane ATCG, od kojih su četrnaest (14) laboratorije za ispitivanje, jedna (1) laboratorija za kalibraciju i tri (3) kontrolna tijela i jedno (1) sertifikaciono tijelo za proizvode.

U periodu izvještavanja, a u skladu sa *Planom nadzornih posjeta i ponovnog ocjenjivanja akreditovanih organizacija*, ATCG je sprovelo više nadzornih posjeta u cilju praćenja kompetentnosti akreditovanih TOU.

ATCG redovno održava Registar Akreditovanih TOU i objavljuje informacije o akreditovanim tijelima za ocjenu usaglašenosti zajedno sa njihovim obimom akreditacije (www.atcg.co.me).

Međunarodna/regionalna saradnja:

ATCG ima status Pridruženog člana Međunarodne kooperacije za akreditaciju laboratorija - ILAC (od aprila 2009. godine). U periodu izvještavanja, predstavnici ATCG su prisustvovali sastancima i učestvovali u radu na sjednicama Generalne Skupštine ILAC/IAF.

ATCG ima status Punopravnog člana Evropske Kooperacije za Akreditaciju - EA (od novembra 2011. godine).

U periodu izvještavanja, predstavnici ATCG su prisustvovali sastancima i učestvovali u radu upravljačkih i stručnih tijela EA.

U ATCG se trenutno vrše pripreme u cilju podnošenja aplikacije za status potpisnika multilateralnog ugovora EA MLA.

U periodu izvještavanja, a na osnovu prethodno potpisanih bilateralnih sporazuma o saradnji, ATCG je intenzivno sarađivao sa nacionalnim akreditacionim tijelima susjednih zemalja (Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Albanije i Hrvatske).

Nadzor nad tržištem

Zakonodavstvo na području opšte bezbjednosti proizvoda i nadzora tržišta:

Realizovanje plana usklađivanja nacionalnog zakonodavstva u oblasti opšte bezbjednosti proizvoda i nadzora nad tržištem, nastavljeno je uz stručnu pomoć eksperata IPA Projekta „Zaštita potrošača i tržišni nadzor. Pristupilo se **reviziji Zakona o opštoj bezbjednosti proizvoda** (sa predviđenom strukturom revidirane DOBP – dakle bez odredbi o vršenju nadzora nad tržištem, koji sadrži i potrebnu referencu na Odluku 2010/15/EZ o smjernicama za sprovođenje sistema RAPEX o razmjeni podataka o opasnim proizvodima (kako potrošačkim tako i ne-potrošačkim – profesionalnoj opremi) i izradi **Zakona o nadzoru nad tržištem** sa strukturom i sadržajem Regulative 765/2008/EZ u dijelu nadzora nad tržištem. Radne verzije navedenih zakona sa obrazloženjem su

trenutno u interministarskom usaglašavanju, kako bi se nakon dobijenih relevantnih komentara, dalje procesuirali.

Reforma inspekcijskog sistema: Na osnovu Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave koja je stupila na snagu 20. januara 2012. godine, osnovana je Uprava za inspekcijske poslove u kojoj je objedinjeno 28 inspekcija od kojih je 12 posvećeno i nadzoru nad tržištem. Vlada je u martu, 2012. godine imenovala direktora Uprave, a od 1. juna preuzeti su inspektori objedinjenih inspekcija iz ministarstava i drugih organa državne uprave.

Koordinaciono tijelo za tržišni nadzor: Koordinaciono tijelo za tržišni nadzor (KT) je u izvještajnom periodu održalo četiri sjednice. Pored članova, odnosno zamjenika članova KT, sjednicama su po pozivu prisustvovali i predstavnici drugih inspekcija nadležni za tržišni nadzor, a koje nijesu članovi KT (Termoenergetska inspekcija, Elektroenergetska inspekcija, Građevinska inspekcije, Inspekcija za eksplozivne materije, zapaljive materije, tečnosti i gasove, Inspekcija ministarstva saobraćaja i pomorstva), kao i eksperti gore navedenog projekta.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 25. aprila, razmotrila i usvojila Izvještaj o radu Koordinacionog tijela za tržišni nadzor (za IVQ 2010 i za 2011. godinu) s Listom nadležnosti za nadzor nad tržištem po grupama proizvoda, koju je pripremila KT.

Na istoj sjednici, Vlada je razmotrila i usvojila Izvještaj o radu Sistema brze razmjene informacija o proizvodima koji predstavljaju rizik za 2011. godinu.

S obzirom na formiranje Uprave za inspekcijske poslove, sa procesom rekonstrukcije KT se privremeno zastalo.

Memorandum o saradnji Tržišne inspekcije i Uprave carina: U cilju što bolje implementacije Memoranduma o saradnji Tržišne inspekcije i Uprave carina, oformljena je radna grupa koju čine predstavnici ova dva organa. Zadatak radne grupe je da na što lakši i efikasniji način omogući realizaciju budućih, zajedničkih aktivnosti koje će doprinijeti bezbjednosti tržišta.

Radna grupa je početkom oktobra održala prvi sastanak, na kojem su dogovoreni dalji koraci u cilju implementacije Memoranduma o saradnji. Posebna pažnja je bila posvećena planiranju zajedničkih pilot vježbi i obuka, kao i pripremi Kataloga mjera, odnosno uputstva za proceduru sa jasnim i detaljnim mjerama, i sredstvima za razmjenu informacija između Tržišne inspekcije i Uprave carina, za čiju izradu će biti pružena stručna podrška od strane EU eksperata Projekta.

Edukacija: Uz Podršku pomenutog IPA Projekta održane su radionice koje su bile posvećene edukaciji novih trenera – tržišnih inspektora na sljedeće teme: „Direktiva o opštoj bezbjednosti proizvoda (2001/95/EC) i harmonizovani standardi“; „Sprovođenje nadzora nad tržištem“; „Procjena rizika“; „RAPEX sistem i nacionalni Sistem za brzu

razmjenu informacija o opasnom proizvodu“; „Direktiva o ličnoj zaštitnoj opremi“ i „Direktiva o niskonaponskoj opremi i Direktiva o elektromagnetnoj kompatibilnosti“ i „Direktiva o mašinama“. Radionicama su prisustvovali i treneri Tržišne inspekcije, koji su obučeni u okviru prethodnog Projekta „Pristupanje unutrašnjem tržištu“, kao i eksperti Projekta „Zaštita potrošača i tržišni nadzor“, koji su navedene teme predstavili novim trenerima- inspektorima Tržišne inspekcije.

Održane su i dvije radionice posvećene pripremi tržišnih inspektora za sprovođenju godišnjeg Programa tržišnog nadzora, u dijelu proizvoda bicikla, dječiju odjeću i merdevine, kao i seminar „Priprema za dalji razvoj Nacionalnog sistema za brzu razmjenu informacija (nacionalni RAPEX)“, kojem su prisustvovali predstavnici relevantnih organa u cilju detaljnijeg upoznavanja sa daljim razvojem i funkcionisanjem ovog sistema. Održani su i seminari posvećeni sljedećim temama: „Bezbednost proizvoda i RAPEX sistem“, „Upotreba CE označavanja u vršenju tržišnog nadzor“, „Značaj carinske kontrole u nadzoru nad tržištem i saradnja organa“.

U okviru regionalnog projekta ORF – “Jačanje saradnje organa tržišnog nadzora u zemljama JIE“, održani su seminari posvećeni tržišnom nadzoru i jačanju mreže tržišnog nadzora u zemljama regionu. U istoj organizaciji, održana je radionica o procjeni rizika, kojoj su prisustvovala četiri predstavnika Tržišne inspekcije. Početkom decembra 2012, predstavnik Tržišne inspekcije je prisustvovao sastanku regionalnog projekta ORF, posvećen planiranju budućih aktivnosti u cilju jačanja mreže saradnje organa za tržišni nadzor u regionu.

U okviru ovog projekta, pripremljen je Memorandum o saradnji organa tržišnog nadzora zemalja JIE i dogovorena koordinirana kontrola bezbednosti odabranih proizvoda u regionu. Takođe, u izvještajnom periodu su održane obuke, kojima su prisustvovali predstavnici Tržišne inspekcije. Uz stručnu podršku Projekta, izvršena je koordinirana aktivnost uzorkovanja proizvoda od strane Tržišne inspekcije i proizvod poslat na ispitivanje kompetentnoj laboratoriji u Hrvatskoj. Nakon izvršenog uzorkovanja proizvoda visoka dječija stolica, čiji uzorak je dostavljen akreditovanoj laboratoriji od strane Tržišne inspekcije, laboratorijskom provjerom utvrđeno je da isti nije usaglašen sa zahtjevima iz harmonizovanog standarda, zbog čega je Tržišna inspekcija preduzela propisane mjere.

Spovođenje tržišnog nadzora

Proaktivni nadzor:

U proaktivnom nadzoru za navedeni vremenski period, Tržišna inspekcija je ukupno kontrolisala 7 vrsta proizvoda i to: prenosnu dječju svjetiljku, dječju visoku stolicu, kolijevku za kućnu upotrebu, gradska turna i brdska bicikla, dječju odjeću, svijetleće lance i merdevine.

Zdrastveno-sanitarna inspekcija kontrolisala je 2 vrste proizvoda (igračke i obmanjujuće proizvode), Metrološka inspekcija je kontrolisala 4 vrste proizvoda (strujomere, vodomjere, vage i aparate za mjerenje krvnog pritiska), Ekološka inspekcija kontrolisala je 1 proizvod (gorivo), Inspekcija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost kontrolisala je 2 proizvoda (fiksni bežični aparat i dječje igračke koje koriste RF spektar) i Fito sanitarna inspekcija 2 vrste proizvoda (sredstva za zaštitu bilja i amonijum nitratna đubriva).

Reaktivni nadzor:

U reaktivnom nadzoru, u izvještajnom periodu Tržišna inspekcija i Zdrastveno-sanitana inspekcija pratile su opasne proizvode, na osnovu podataka preuzetih sa RAPEX nedjeljnih izvještaja i opasne proizvode za koje su podaci preuzeti iz drugih dostupnih baza podataka o opasnim proizvodima, kao i na osnovu obavještenja Uprave carina i pritužbi potrošača.

- **Tekući projekti pomoći koju Crnoj Gori pružaju druge nacionalne i međunarodne institucije i informacije o planiranoj pomoći EU**

IPA Projekat „Zaštita potrošača i tržišni nadzor“: IPA Projekat “Zaštita potrošača i tržišni nadzor”, čiji je korisnik Ministarstvo ekonomije i Tržišna inspekcija, ima za cilj da ojača zaštitu potrošača i osnaži sistem tržišnog nadzora u skladu sa EU standardima. Postavljeni cilj se želi ostvariti kroz četiri komponente, koje se odnose na usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa EU propisima, unaprijeđivanje koordinacije i razmjenu informacija između nadležnih organa tržišnog nadzora, unaprijeđivanja kapaciteta Tržišne inspekcije za sprovođenje efektivnog tržišnog nadzora, podizanje svijesti potrošača o njihovim pravima i funkcionisanje sistema tržišnog nadzora. Uz stručnu podršku eksperata unaprijeđeno je usklađivanje nacionalnog zakonodavstva na području nadzora nad tržištem i zaštite potrošača sa EU propisima. Posebna pažnja je posvećena edukaciji tržišnih inspektora – trenera za sprovođenje nadzora nad tržištem, kako bi mogli svoje znanje da prenosu svojim kolegama – inspektorima u ovoj oblasti.

Regionalni Projekat “Saradnja organa tržišnog nadzora zemalja JIE“: Crna Gora je preko Tržišne inspekcije uključena u regionalni Projekt “Saradnja organa tržišnog nadzora zemalja JIE“, koji realizuje GIZ /ORF – Otvoreni regionalni fond za jugoistočnu Evropu/, čiji je cilj da uspostavi i ojača regionalnu saradnju nadležnih organa u oblasti tržišnog nadzora.

2.1.2 Usklađivanje zakonodavstva sa direktivama Novog i Starog pristupa

Transponovane Direktive novog pristupa

1. Pravilnik o elektromagnetnoj kompatibilnosti („Službeni list CG“, br. 32/12)

Electromagnetic compatibility (EMC)

2. Pravilnik o radio opremi i telekomunikacionoj terminalnoj opremi („Službeni list CG“, br. 32/12)

Radio Equipment and Telecommunications Terminal Equipment and the Mutual Recognition of their Conformity - RTT
--

3. Zakon o medicinskim sredstvima (Sl. list CG, br. 53/09)

In vitro diagnostic medical devices	Partially transposed (Law on medical devices)
Active implantable medical devices	Partially transposed (Law on medical devices)

2.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora dati u **Aneksu 1**.

3. TRGOVINA

3.1. Razmjena statističkih podataka o trgovini i direktnim stranim ulaganjima

U **Aneksu 2** statistički podaci o trgovini dobijeni su od MONSTAT-a. Podaci o robnoj razmjeni su period od 2007. - 2012. godine.

Podaci koji su prikazani su u skladu sa važećim EU standardima i međunarodnim preporukama i to sa regulativama iz COMMUNITY LEGISLATION aplicable to the STATISTICS RELATING TO THE TRADE OF GOODS, vezane za EXTRASTAT:

- Council Regulation 1172/95
- Commission Regulation (EC) No. 1917/2000
- Regulation (EC) No. 471/2009 of the European Parliament and Council
- Commission Regulation (EC) No. 113/2010.

Podaci u Aneksu 2 su obrađeni po specijalnom trgovinskom sistemu shodno EUROPEAN LEGISLATION applicable to the STATISTICS RELATING TO THE TRADING OF GOODS.

U **Aneksu 3** prikazana je statistika stranih direktnih investicija Crne Gore. Podaci su dobijeni od Centralne banke Crne Gore (CBCG).

U skladu sa međunarodnim standardima za kompiliranje statistike stranih direktnih ulaganja, CBCG koristi metodologiju Međunarodnog monetarnog fonda datu u Priručniku za platni bilans (Balance of Payments Manual, fifth edition- BPM5), kao i priručnik OECD-a (OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investments). Kompiliranje i obrada podataka zasniva se na izvještaju banaka o međunarodnim transakcijama (International Transactions Reporting System) koji obuhvata ulaganje stranog kapitala u domaća preduzeća i banke u novcu (kao i povlačenja kapitala), ulaganje domaćeg kapitala u strana preduzeća i banke, prodaju i kupovinu nekretnina u zemlji odnosno inostranstvu i interkompanijski dug.

3.2. Administrativni kapaciteti u pogledu različitih nadležnosti u trgovini (trenutno stanje sa naglaskom na napredak ostvaren nakon posljednjeg sastanka Pododbora, uz poseban osvrt na rast broja zaposlenih, fluktuaciju osoblja i pruženu obuku)

Ministarstvo ekonomije je, između ostalog, nadležno je za unapređenje ekonomskih odnosa sa inostranstvom. Pored Sektora za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom, pitanjem trgovine bavi se i Sektor za unutrašnje tržište i konkurenciju. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je nadležno za kreiranje trgovinske politike u dijelu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

Važećim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji u Ministarstvu ekonomije sistematizovano je da Sektor za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom broji 26 zaposlenih. Trenutno u Sektoru radi, uključujući pomoćnika ministra, 18 zaposlenih i 2 pripravnika.

U periodu februar 2011.- mart 2012. godine službenici Sektora za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom su pohađali sledeće seminare:

- XXIV regionalni seminar „Ključne teme međunarodne ekonomske agende za ekonomije u tranziciji“, UNCTAD Sekretarijat i Univerzitet u Beogradu, 9 - 27. jul 2012, Beograd, Srbija, 1 službenik
- Obuka za mlade diplomate, Ministarstvo vanjskih poslova NR Kine, 1 - 30. septembra 2012, Peking, NR Kina, 2 službenika
- *WTO Regional Trade Policy Course for CEECAC Countries, Istanbul, Turkey, from 3 September to 19 October 2012*, 1 službenik
- Brokering prilikom spoljne trgovine naoružanjem i robom dvostruke namjene, EXBS, 25. – 27. januar 2012, 2 službenika

- Kontrola izvoza oružja predviđena za predstavnike iz: Crne Gore i BJR Makedonije, BAFA/COARM, 16. - 20. januar 2012, 2 službenika
- Jugoistočna Evropa - perspektiva dugoročnog programa, COARM, 22. - 23. mart 2012, Brisel/Belgija, 1 službenik
- Proces razmjene informacija o izvozu oružja, SEESAC, 26. - 27. mart 2012. godine, Sarajevo, BiH, 1 službenik
- Ugovor o trgovini oružjem Arma Trade Treaty (ATT), UNICRI, EU, UNIDIR, 18. -20. april 2012, Beograd, Republika Srbija, 1 službenik
- 13-ta Međunarodna konferencija o kontroli izvoza naoružanja, EXBS i EU, 7. – 9. maja 2012. godine, Portorož, Slovenija, 1 službenik
- Saradnja EU u oblasti kontrole robe dvostruke namjene, Long Term Programme (LTP), 17. – 18. maj, Podgorica, Crna Gora, 6 službenika
- Strateška kontrola trgovine naoružanjem, EXBS-US, 18. – 22. jun 2012, Tirana, Albanija, 2 službenika
- Implementacija rezolucije Savjeta bezbjednosti UN-1540, OPCW, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, 3. oktobar 2012. godine, Podgorica, 3 službenika
- Kontrola izvoza NVO i RDN, EXBS i EU, 29. – 30. oktobar 2012, Beč, Austrija, 3 službenika
- 8. regionalni sastanak o procesu razmjene informacija o izvozu oružja, SEECAC, 20. novembar 2012, Tirana, Albanija, 2 službenika
- "Tehnička pitanja i razmjene najboljih praksi u sprovođenju izvozne kontrole EU liste dvostruke namjene ", European Commission's Joint Research Centre (JRC), 27. – 28. novembar 2012, Ispr, Italija, 1 službenik

- Nacrt Nacionalne strategije i akcionog plana za kontrolu i smanjenje lakog naoružanja i municije, OSCE i UNDP, 18. – 19. decembar 2012, Budva, Crna Gora, 2 službenika
- Vještine formalnog komuniciranja sa Evropskom unijom, British Council, 12. - 15. novembar 2012, Podgorica, Crna Gora, 1 službenik
- UNECE obuka za korišćenje portala o trgovinskim olakšicama www.tfig.unece.org, 12. – 14. februar 2013. godine, Torino, Italija, 2 službenika.

3.3. Usklađivanje zakonodavstva sa *acquis*-em (ostvareni napredak, naročito u pogledu izvoznih kredita i zakonodavstva u oblasti robe dvostruke namjene)

Zakonodavstvo u oblasti robe dvostruke namjene

U oblasti spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene, u primjeni su sljedeći propisi:

- Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene ("Službeni list CG", broj 80/08) - Usklađen sa celexom 32000R1334;
- Zakon o kontroli izvoza robe dvostruke namjene ("Službeni list CG", broj 50/12) - Usklađen sa celexom 32009R0428;
- Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste naoružanja i vojne opreme ("Službeni list CG", broj 52/12 od 12.10.2012.) – Usklađena sa celexom 52012XG0322(01);
- Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene ("Službeni list CG", broj 44/11 od 29.08.2011.) - Usklađena sa celexom 32009R0428, Anex I;
- Odluka o utvrđivanju liste nevojnih ubojnih sredstava ("Službeni list CG", broj 66 od 19.11.2010.) – Usklađena sa celexom 52010PC0273;
- Uredba o spoljnoj trgovini sredstvima za posebne namjene ("Službeni list CG", broj 66 od 19.11.2010.) – Usklađena sa celexom 32004L0018.

U cilju usklađivanja zakonodavstva sa *acquis*-em Ministarstvo ekonomije je u saradnji sa ekspertima organizacije BAFA (Savezna kancelarija za ekonomiju i kontrolu izvoza) iz Njemačke, SIPRI-a (Štokholmski institut za istraživanje i bezbjednost) iz Švedske, a uvažavajući preporuke predstavnika UNDP-a, komentare od EK DG Trade, DG Relax, NATO-a, i koristeći iskustva zemalja iz okruženja, pripremila i predložila Zakon o kontroli izvoza robe dvostruke namjene. Skupština Crne Gore je 29. maja 2012. godine proglasila Zakon, i isti je objavljen u Službenom listu Crne Gore, broj 30/12 od 08.06.2012. godine. Ovaj zakon se počeo primjenjivati od 1. jula 2012. godine, a u cilju pune implementacije pomenutog zakona donešen je *Pravilnik o obrascima zahtjeva i dozvola za izvoz roba dvostruke namjene, pružanje brokerskih usluga i tehničke pomoći* ("Službeni list Crne Gore, broj 62/2012").

Zakon o kontroli izvoza robe dvostruke namjene odnosi se prije svega na dalje normativno regulisanje izvoza robe dvostruke namjene u Crnoj Gori, usklađivanje nacionalnog zakona sa Uredbom Savjeta EU br. 428/2009. od 5. maja 2009.god. i uvažavanje međunarodne prakse koja se primjenjuje u ovoj oblasti.

Osiguranje izvoznih kredita

U Crnoj Gori u ovom trenutku ne postoji institucija koja se bavi osiguranjem izvoznih kredita tj. uopšte ne postoji formalna šema i praksa osiguranja izvoznih kredita. Dinamika usklađivanja sa zakonodavstvom EU će se definisati kroz predstojeći proces pregovora o članstvu.

3.4. Sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, uključujući postepeno ukidanje carina (uz najnovije podatke o napretku ostvarenom nakon posljednjeg sastanka Pododбора)

U odnosu na sprovođenje odredaba Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Uprava carina bez poteškoća primjenjuje Protokol 3 Sporazuma koji se odnosi na definiciju pojma "proizvodi sa porijeklom", obzirom da su, zahvaljujući naporima iz prethodnog perioda, pravila o porijeklu u svemu usvojena. Bez problema se odvija i saradnja između carinskih administracija EU i naše službe kada su u pitanju provjere vezane za porijeklo robe.

Takođe, bez poteškoća se sprovode i odredbe Protokola o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima (Protokol VI). U najvećem obimu administrativna pomoć carinskih službi EU se zahtijeva kada postoji sumnja u oblasti vrijednosti robe.

Vlada Crne Gore na godišnjem nivou vrši redovno usklađivanje carinskih stopa u skladu sa obavezama utvrđenim odgovarajućim aneksima Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Tokom 2012. godine pripremljen je Zakon o Carinskoj tarifi ("Službeni list CG", broj 28/12), sa ciljem usaglašavanja redovnih carinskih stopa sa carinskim stopama dogovorenim Protokolom o pristupanju Crne Gore Sporazumu iz Marakeša o osnivanju Svetske trgovinske organizacije (STO). Predmetnim zakonom izvršeno je i dodatno usklađivanje s relevantnim propisima EU (*Regulativa Savjeta (EEC), br. 2658/87 o tarifi i statističkoj nomenklaturi i o Zajedničkoj Carinskoj tarifi*) u dijelu oslobođenja od plaćanja carine na uvoz robe za ugradnju u određene vrste plovila, civilnih vazduhoplova i farmaceutskih supstanci. Takođe, Vlada Crne Gore je na sjednici od 20. decembra 2012. godine usvojila Uredbu o Carinskoj tarifi za 2013. god. koja je u potpunosti usaglašena sa Kombinovanom nomenklaturom EU za 2013. godinu (*Regulativa Komisije broj 927/2012 od 9. oktobra 2012. godine o izmjenama Aneksa I Uredbe Savjeta (EEC), broj 2658/87 od 23. jula 1987. godine o tarifi i statističkoj nomenklaturi i o Zajedničkoj Carinskoj tarifi.*). Osim redovnih carinskih stopa predmetnom uredbom obuhvaćene su sve izmjene koje se odnose na carinske stope utvrđene sporazumima o slobodnoj trgovini (EU, CEFTA, EFTA, Rusija, Turska, Ukrajina).

3.5. STO - status

Crna Gora je 29. aprila 2012. godine postala punopravna članica STO (Zakon o potvrđivanju Protokola o pristupanju Crne Gore Sporazumu iz Marakeša o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije - „Službeni list CG“ - Međunarodni ugovori, br. 3/2012).

3.6. Efekti CEFTA sporazuma, podaci o sprovođenju

Tokom 2012. godine, predsjedavajuća CEFTA Sporazumom bila je Republika Albanija, dok je u 2013. godini predsjedavanje preuzela Bosna i Hercegovina.

Značajne aktivnosti u toku 2012. su bile:

Poljoprivreda i SPS – U pogledu primjenjene mjera koje se odnose na SPS, započeta je implementacija projekta izrade baze podataka. Svrha ove baze podataka je u obezbjeđivanju sveobuhvatne informacije o postojećim SPS mjerama koje se primjenjuju širom Regiona, kao i podrška u radu u okviru Podkomiteta za necarinske barijere i tehničkih barijera u trgovini, naročito kada su u pitanju potencijalne aktivnosti usmjerene ka smanjenju NTB-a.

Carine i pravila o porijeklu – Kada je u pitanju razmjena elektronskih podataka, ostvareni su prvi kontakti sa projektom Sistematske elektronske razmjene podataka (SEED) iz 2011, koji je finansiran od strane EU. Podkomitet za carine i pravila o porijeklu je predložio osnivanje Radne grupe za upravljanje rizikom u carini, a koji je odobren od strane Zajedničkog komiteta CEFTA u 2012. godini. Radna grupa za upravljanje carinskim rizikom, koja je osnovana 2012. godine, će predvoditi aktivnosti koje se tiču procjene kreiranja CEFTA programa – Ovlašćeni privredni subjekti.

Liberalizacija trgovine uslugama - sve ugovorne strane su ponovo potvrdile posvećenost pregovorima i postigle dogovor u pogledu sledećih stavki:

1. Datum početka pregovora: tokom 2013. godine
2. Obim: suštinsko pokriće sektora, sa primarnim fokusom na sektore zajedničkih prioriteta,
3. Format: multilateralni, uz istraživanje mogućnosti za zaključivanje višelateralnih/bilateralnih sporazuma (u pogledu transporta i u vezi sa MRA – Sporazumom o uzajamnom prepoznavanju)
4. Vrsta dokumenta za zaključivanje pregovora: Dodatni protokol

CEFTA Trade Portal se ažurira svaka tri mjeseca i ovaj proces se obavlja na zadovoljavajućem nivou. Izvršena je standardizacija tekstova u cilju olakšanja njegovog korišćenja. Potpisnice su preuzele da održavaju portal od 1. januara 2013. godine.

Državna pomoć – U skladu sa Odlukom Zajedničkog komiteta 1/2011, Crna Gora je dostavila šeme državne pomoći za 2011. godinu.

Uspostavljanje CEFTA Project Facility – U skladu sa CEFTA Project Facility, koji je potpisan u maju 2012. godine između Sekretarijata i Evropske komisije, raspisana su dva tendera i to: “Politika razvoja kapaciteta u trgovini u CEFTA članicama” i “Osnivanje CEFTA SPS baze podataka”. Drugi tender je uspješno zaključen i ugovor je potpisan. Implementacija je počela krajem 2012. godine.

CEFTA Trgovinska statistika – Unaprjeđena je trgovinska statistika i potpisnice od 2012. godine dostavljaju svoju statistiku u novom formatu i to putem korišćenja dodatnih klasifikacija u odnosu na postojeći Harmonizovani sistem. Sekretarijat je započeo sa pripremom CEFTA Brošure o trgovinskoj statistici u novom formatu koji uključuje Standardnu međunarodnu trgovinsku klasifikaciju (SITC) i klasifikaciju Sistema nacionalnih računa (SNA classifications).

Za 2013. godinu prioritetne aktivnosti su:

- Dalja liberalizacija trgovine
- Pojednostavljenje regionalne trgovine kroz pojednostavljenje trgovinskih procedura
- Aktivno učešće CEFTA struktura u agendama regionalnog ekonomskog razvoja
- Praćenje realizacije CEFTA ministarske odluke 2/2012 koje se odnose na član 52 CEFTA Sporazuma

Statistički podaci vezani za robnu razmjenu sa potpisnicama CEFTA 2006 i direktne strane investicije prikazani su u **Aneksu 2 i 3**.

3.7. Pregovori o sporazumima o slobodnoj trgovini i bilateralnim investicionim sporazumima sa trećim zemljama

Posmatrano u odnosu na izvještajni period, status pregovora vezano za sporazume o slobodnoj trgovini i bilateralne investicione sporazumima sa trećim zemljama je sledeći:

Pregovori o sporazumima o slobodnoj trgovini (FTA)

- Sporazum o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Ukrajine stupio je na snagu 1. januara 2013. godine (Zakon o potvrđivanju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Vlade Crne Gore i Vlade Ukrajine - „Službeni list CG“ - Međunarodni ugovori, br. 3/2012).
- Sporazum o slobodnoj trgovini sa zemljama EFTA-e (Island, Lihtenštajn, Norveška i Švajcarska) stupio je na snagu i to kako slijedi: Sporazum između Crne Gore i Švajcarske i Lihtenštajna stupio je na snagu 1. septembra 2012. godine, između Crne Gore i Islanda,

1. oktobra 2012. godine, i između Crne Gore i Norveške, 1. novembra 2012. godine (Zakon o potvrđivanju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i EFTA zemalja - „Službeni list CG“- Međunarodni ugovori, br. 8/2012).

- U toku su pregovori sa članicama Carinske unije (Ruska Federacija, Bjelorusija i Kazahstan). Posmatrano u odnosu na izvještajni period nije bilo aktivnosti vezano za pregovore sa članicama Unije.

Pregovori o bilateralnim investicionim sporazumima sa trećim zemljama

Crna Gora je potpisala Sporazum o uzajamnoj zaštiti i promociji investicija sa Republikom Turskom, 14. marta 2012. godine u Ankari, kao i sa Ujedinjenim Arapskim Emiratima 26. marta 2012. u Abu Dabiju.

U toku su pregovori o uzajamnom podsticanju i zaštiti investicija sa sljedećim zemljama: Argentina, Moldavija, San Marino, Norveška, Hrvatska, Francuska, Rumunija, Bugarska, Iran, Alžir, Portugal, Tajland, Kosovo i BiH.

3.8. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

U **Aneksu 1**, date je Tabela podrške koju Crnoj Gori trenutno pružaju EU i druge nacionalne ili međunarodne institucije i realizacija pomoći.

4. INDUSTRIJA

4.1 Predstavljanje od strane Komisije novih saopštenja o Uniji za inovacije i industrijskoj politici

4.2. Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapaciteti (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon posljednjeg sastanka Pododbora)

Oblast industrijske politike i MSP je u nadležnosti **Ministarstva ekonomije i Direkcije za razvoj MSP**. Uključujući pomoćnika ministra, u sektoru za industriju i preduzetništvo Ministarstva ekonomije je zaposleno 8 službenika, i to: u okviru Odsjeka za industrijski razvoj (četiri zaposlena službenika) i Odsjeka za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništvo (tri zaposlena službenika). Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća zapošljava 15 službenika. U sklopu reorganizacije pojedinih organa uprave, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je dobila status organa uprave u sastavu Ministarstva ekonomije.

Aktivnosti na unaprjeđenju poslovnog ambijenta

Savjet za regulatornu reformu i unaprjeđenje poslovnog ambijenta i Ministarstvo finansija su u saradnji sa resornim ministarstvima i privatnim sektorom, nastavili sa

realizacijom mjera u svim oblastima ekonomskog sistema u cilju stvaranja što povoljnijih uslova za poslovanje. Uvažavajući značaj realizacije aktivnosti na unaprjeđenju poslovnog ambijenta, u decembru 2012.godine izmijenjena je Odluka o obrazovanju Savjeta u dijelu koji se odnosi na proširivanje nadležnosti ovog tijela. S tim u vezi, naziv Savjeta je promijenjen u Savjet za unaprjeđenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi. U periodu mart 2012 – februar 2013.godine sproveden je najveći dio predviđenih aktivnosti i mjera, koje su se odnosile na:

- Primjenu RIA-e (Regulatory Impact Assessment)

- Analiza efekata propisa je formalno uvedena u crnogorski regulatorni sistem 01. januara 2012. godine. Od formalnog uvođenja RIA-e do kraja 2012. godine, Ministarstvo finansija je dalo mišljenje na 163 podzakonska akta i 115 zakona (mišljenja se odnose na sprovedenu RIA-u, uticaj akta na poslovni ambijent i uticaj na budžet Crne Gore). U periodu mart – decembar 2012. godine, u saradnji sa USAID-om sprovedene su još 3 obuke za sprovođenje RIA-e, koje je ukupno pohađalo 50 državnih službenika.

- Dalju realizaciju aktivnosti na projektu Giljotine propisa

- Na predlog Savjeta, Vlada Crne Gore je u maju 2012. godine usvojila Akcioni plan za implementaciju preporuka Giljotine propisa. Dokument obuhvata 1872 preporuke (105 zakona, 301 podzakonski akt i 237 administrativnih postupaka). Period implementacije datih preporuka je 2012 – 2014. godina.

- Donošenje Akcionog plana za unaprjeđenje poslovnog ambijenta za 2012 – 2013.godinu

- Na predlog Savjeta, Vlada Crne Gore je u maju 2012. godine usvojila Akcioni plan za unaprjeđenje poslovnog ambijenta kojim su definisani kratkoročni i srednjoročni prioriteti za unaprjeđenje stanja u oblastima tretiranim »Doing Business« izvještajem. AP obuhvata preporuke Svjetske banke, Doing Business tima i udruženja poslodavaca u Crnoj Gori.

- Reformu biznis licenciranja u Crnoj Gori (puštanje u rad E-registra)

- Portal www.licenca.me je operativan od 08. decembra 2012. godine i na njemu je identifikovano oko 530 različitih licenci. Kao preduslov za puštanje u rad elektronskog registra bilo je donošenje Uredba o registru licenci za obavljanje privrednih djelatnosti ("Sl. list Crne Gore", br. 51/12 od 09.10.2012), a takođe je objavljena i Uredba o povjeravanju dijela poslova Ministarstva finansija Privrednoj komori Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 07/13 od 04.02.2013), kojom su poslovi ažuriranja i održavanja elektronskog portala povjereni Privrednoj komori Crne Gore na dvije godine. Pretraživanje baze je moguće izvršiti prema institucijama koje izdaju licence ili prema ključnoj riječi. Prijavne formulare je moguće preuzeti u formatu koji je pogodan za popunjavanje podataka na kompjuteru i njihovo štampanje. Takođe, za pojedine licence omogućeno je direktno podnošenje aplikacije kod resorne institucije.

- Omogućavanje elektronskog podnošenja prijave za registraciju preduzeća

- Od 15. maja 2012. godine, novim privrednim subjektima omogućeno je preko portala e-uprave podnošenje zahtjeva i sve potrebne dokumentacije za registraciju preduzeća čime je

zamijenjen dolazak na šaltere i čekanje redova. Elektronska prijava je u potpunosti usklađena sa zakonskim okvirom registracije privrednih subjekata. Takođe, pomoću Portala eUprave krajnji korisnici koji podnesu zahtjev za registraciju privrednog subjekta imaju konstatnu dvosmjernu komunikaciju sa Poreskom upravom. Na taj način, korisnici su upoznati sa statusom svog zahtjeva od podnietog, zavedenog, nepotpunog do obrađenog ili odbijenog zahtjeva. Takođe, omogućena je mail i SMS notifikacija korisnicima u momentu kada službenik Poreske uprave promijeni status na njegovom zahtjevu. U okviru daljih aktivnosti, planira se omogućavanje registracije preduzeća i u 8 podružnica Poreske uprave širom Crne Gore, kao i uvođene pune elektronske registracije preduzeća do kraja 2013. godine.

- Unaprjeđenje stanja u oblasti „izvršenja ugovora“

- Zakon o javnim izvršiteljima je stupio na snagu 31. decembra 2011. godine. Novim uređenjem izvršenja napušta se dosadašnji model sudskog izvršenja i sprovođenje izvršenja se daje u nadležnost javnim izvršiteljima, osim u slučajevima predaje djeteta, vraćanja zaposlenog na rad i neke specifične radnje koje može izvršiti samo izvršni dužnik, što ostaje u nadležnosti suda. Shodno Zakonu o javnim izvršiteljima, u cilju obezbjeđenja efikasnijeg obavljanja ove djelatnosti i stvaranja pravne sigurnosti građana, Ministarstvo pravde donijelo je 5 podzakonskih akata za implementaciju zakona. Do kraja I kvartala 2013. godine biće donešen i posljednji podzakonski akt (Tarifa o naknadama za rad javnih izvršitelja), čime će se steći svi zakonski preduslovi za njihov početak rada.

Imajući u vidu Akcioni plan za unaprjeđenje poslovnog ambijenta, Izvještaj o lakoći poslovanja za period jun 2011 – jul 2012. godine, kao i proširene nadležnosti Savjeta za regulatornu reformu i unaprjeđenje poslovnog ambijenta na oblast strukturnih reformi, prioritete aktivnosti Savjeta za 2013. godinu su:

- *U dijelu unaprjeđenja poslovnog ambijenta:*

- Implementacija one stop shop-a u postupku izdavanja građevinskih dozvola;
- Uvođenje pune elektronske registracije preduzeća i omogućavanje registracije preduzeća u 8 područnih jedinica;
- Unaprjeđenje stanja u oblasti izvršenja ugovora.

- *U dijelu strukturnih reformi*

- Obrazovanje (Priprema analiza na osnovu kojih će se odrediti dalje unaprjeđenje stanja osnovnog obrazovanja);
- Zdravstvo (Priprema analize o daljem razvoju modela privatno–javnog partnerstva u zdravstvu);
- Penzijski sistem (Priprema studija i analiza koje će identifikovati moguće pravca daljeg razvoja penzijskog sistema).

- *U dijelu regulatornih reformi*

- Reforma javne uprave (Priprema Predloga plana reorganizacije javnog sektora).

4.3. Napredak u oblasti politike koja se tiče malih i srednjih preduzeća. Mala i srednja preduzeća – sprovođenje Akta o malim preduzećima: kratak pregled aktivnosti preduzetih u periodu od posljednjeg sastanka Pododbora, sa posebnim naglaskom na pristup malih i srednjih preduzeća kreditima i na jačanje njihovih tehnoloških kapaciteta

Politika razvoja malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori sprovodi se u skladu sa strateškim ciljevima i mjerama definisanim Strategijom razvoja malih i srednjih preduzeća 2011-2015. U cilju razvoja produktivnih i izvozno sposobnih MSP realizuju se mjere u okviru Strategije podsticanja konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015. dok se mjerama Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2008-2013. razvija preduzetnički duh kroz promovisanje preduzetničkog načina razmišljanja u društvu na sistematski način. Pomenutim Strategijama koordinira Direkcija za razvoj MSP i istovremeno realizuje aktivnosti i projekte iz svojih nadležnosti.

Kako bi se pratila realizacija zadataka i aktivnosti Strategije razvoja MSP 2011-2015, Strategije podsticanja konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015, Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2008-2013, na godišnjem nivou se izrađuju i usvajaju od strane Vlade CG akcioni planovi i izvještaji o realizaciji aktivnosti po osnovu akcionih planova. Crna Gora je u potpunosti posvećena sprovođenju principa Small Business Acta, urađen je Izvještaj o sprovođenju politike MSP u skladu sa smjernicama SBA za 2012. godinu, a strateški dokumenti su usklađeni sa principima SBA.

Realizacija politike MSP u 2012. govori o sljedećim rezultatima i efektima:

1. Poboljšanje poslovnog okruženja - Savjet za regulatornu reformu i unaprjeđenje poslovnog ambijenta i Ministarstvo finansija, u saradnji sa resornim ministarstvima, su i u 2012. nastavili reforme na poboljšanju poslovnog okruženja za poslovanje MSP (opširnije dijelu 4.2. Aktivnosti na unaprjeđenju poslovnog ambijenta)

2. Jačanje finansijske podrške – u 2012. godini je obezbijeđena značajna finansijska podrška za postojeća i novoosnovana MSP, preduzetnike, registrovane poljoprivrede proizvođače, u vidu kredita i faktoring aranžmana (detaljnije u dijelu Finansijska podrška sektoru MSP), izmijenjen je model garantnih šema, unaprijeđeno je sufinansiranje konsultantskih usluga putem grantova, unaprijeđena je implementacija međunarodnih računovodstvenih standarda - MRS u MSP, unaprijeđeno je znanje MSP u oblasti upravljanja finansijama i pravilima državne pomoći, izmijenjena je zakonska regulativa u oblasti kreditnog rizika, realizovani su finansijski aranžmani u okviru CIP/EIP programa (detaljnije u okviru tačke 4.5.)

3. Jačanje konkurentnosti MSP i promocija preduzetništva:

Jačanje institucionalne podrške razvoju MSP - u skladu sa prijedlogom za unaprjeđenje novog modela funkcionisanja mreže biznis centara na principima privatno-javnog partnerstva, postignut je konsenzus svih ključnih aktera privatnog i javnog sektora na implementaciji modela na regionalnom i lokalnom nivou. Unaprijeđeni su kapaciteti kadrova u regionalnim i lokalnim biznis centrima na promociji i pružanju savjetodavnih usluga o implementaciji mjera uštede energije i korišćenja obnovljivih izvora energije i otvoreno i opremljeno 7 kancelarija.

Stimulisanje konkurentnosti i izvoza MSP-internacionalizacija – na osnovu usvojene Strategije podsticanja konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015, urađen je Akcioni plan i Izveštaj o realizaciji za 2012. godinu. U okviru Tržišno Informativnog Servisa, pruženo je 55 tržišnih informacija, urađen je opšti pregled o mogućnostima izlaska na rusko tržište u cilju izrade Izvozno-razvojnog programa Rusija 2012-2013, prijedlog modela informisanja malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori- on line MSP portal. Izrađeno je 16 studija istraživanja tržišta, CEFTA portal je redovno ažuriran i pruža relevantne informacije o legislativi i pravilima koji se odnose na trgovinu. Usvojeni su Strateški planovi razvoja u 11 opština. Vlada CG je 7.juna 2012.g. usvojila Strategiju za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz uvođenje klastera za period 2012-2016. i Akcioni plan za implementaciju Strategije za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz uvođenje klastera za 2012. i 2013. godinu. Mapirana su 63 potencijalna klastera, urađeno je 15 dijagnostičkih studija, organizovani su seminari, okrugli stolovi, poslovnih susreti i forumi u zemlji i inostranstvu. Vlada je na sjednici od 27.09.2012. usvojila Program podsticanja razvoja klastera u Sjevernom regionu i manje razvijenim opštinama Crne Gore za 2012-2016. godinu, u cilju dodjele finansijske podrške za preduzetnike, mikro, mala i srednja privredna društva koji su dio klastera radi prevazilaženja „uskih grla“ u poslovanju kroz nabavku proizvodne opreme (izuzev IT opreme i saobraćajnih sredstava), a zasnovano na principu refundacije (povraćaja dijela troškova). Program je dio odobrene državne pomoći za regionalni razvoj, a opredijeljeni iznos sredstava u okviru Programa za 2012. godinu je 40.000 EUR. U okviru pomenutog programa, u toku 2012.g. je obezbijedena finansijska podrška u vidu granta za 3 klastera.

Značajnu podršku internacionalizaciji MSP, pruža Evropski Informativni i Inovativni Centar (EIICM), organizovanjem promocije svojih usluga, odgovorima na upite i pružanjem informacija, održavanjem direktnih sastanaka sa MSP, organizacijom i učešćem u misijama poslovne saradnje, olakšavanju u pronalaženju poslovnih partnera, informisanjem o uslovima i kriterijumima apliciranja za finansiranje iz evropskih fondova, itd.

Podrška MSP kroz stvaranje javno-privatnog partnerstva - Dijalog javnog i privatnog sektora u procesu kreiranja i sprovođenja, davanja preporuka za realizaciju politike MSP se kontinuirano sporovodi kroz sastanke Koordinacionog tima za izradu i implementaciju Strategije MSP, Savjeta za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou i Nacionalnog partnerstva za cjeloživotno učenje. Za uspostavljanje dijaloga na lokalnom nivou potpisani su protokoli o saradnji u pružanju mjera podrške MSP sa 7 opština.

Urađeno je istraživanje o društveno odgovornom poslovanju-DOP, organizovani okrugli stolovi, seminari, dokument o uvodjenju principa DOP-a razmatran i usaglašen između partnera u Vladi, privatnom i civilnom sektoru.

Stimulisanje inovacijske i tehnološke konkurentnosti (R&D projekti)

Realizovane su promotivne aktivnosti na jačanju svijesti o istraživanju i razvoju u okviru manifestacije "Otvoreni dani nauke". Crna Gora je potpisala Ugovor o pristupanju EUREKA programu, otvorena je kancelarija i sufinansira se učešće 2 preduzeća iz Crne Gore, organizovana je informativna kampanja o značaju inovativnih aktivnosti u MSP.

Potpisan je Ugovor o izradi Biznis plana za uspostavljanje naučno-tehnološkog parka i izabran je projektni tim za rad na projektu za uspostavljanje centara uspješnosti. U toku je redefinisavanje strategije naučno-istraživačke djelatnosti i urađen je njen nacrt. Realizovana je finansijska podrška u okviru Vaučer šema za inovativne aktivnosti za 16 preduzeća.

Jačanje edukacije i savjetodavnih usluga za MSP - Ponovo je obrazovano Nacionalno partnerstvo za preduzetničko učenje. Realizovane su aktivnosti SEECEL projekta na uvođenju ključne kompetencije preduzetništva u osnovnom obrazovanju ISCED 2, 4 osnovne škole uspješno su završile obuku 24 nastavnika. U srednjem stručnom obrazovanju predmet Preduzetništvo je uveden u sva područja rada kao obavezni ili kao izborni stručno-teorijski predmet, obučen je 31 nastavnik za predmet preduzetništvo, 6 direktora sa sjevera Crne Gore, učenicima je omogućeno da svoja virtuelna preduzeća registruju *on line* putem. Predmet Preduzetništvo kao nastavni predmet je uključen u program Humanističkih studija u okviru rada Univerziteta Donja Gorica, ISCED 5 i 6. Urađene su smjernice za razvoj kvalifikacija i formirano 10 sektorskih komisija. Unaprijeđena je saradnja institucija formalnog obrazovanja sa privredom organizacijom okruglih stolova, potpisivanjem sporazuma i organizacijom profesionalne prakse u preduzećima, nastavljena je realizacija obuka i treninga, okruglih stolova, urađeni su programi obrazovanja odraslih, itd. Promocija preduzetništva u formalnom obrazovanju realizovala se organizacijom i učešćem na sajmovima „preduzeće za vježbu“, berze preduzetničkih ideja i takmičenja u izradi biznis planova.

Statističko praćenje i promocija MSP i preduzetništva - U okviru baze podataka statističkog biznis registra kreirana je Baza malih i srednjih preduzeća, objavljeno je nekoliko publikacija koje se odnose na poslovne subjekte u Crnoj Gori u kojima je moguće pratiti broj poslovnih subjekata po veličini (mala, srednja, velika).

Organizovani su okrugli stolovi i treninzi u cilju jačanja ženskog preduzetništva, formirana je Mreža mentora za žene preduzetnice, i organizovana je i redovna godišnja konferencija SME WEEK na temu ženskog preduzetništva, obezbijedena je i finansijska podrška u vidu kredita pod povoljnim uslovima. Urađen je Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013-2017 i prepoznata potreba za izradom Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori.

4. Podrška početnicima u biznisu – start up

Jačanje institucionalne infrastrukture za podršku započinjanja biznisa - operativna su dva biznis inkubatora u Podgorici i Baru. Postojeća infrastruktura nije unaprijeđena zbog nedostatka finansijskih sredstava, a nivo planiranih pruženih usluga postojećih inkubatora je smanjen ili se održao na istom nivou.

Unaprijeđenje kvaliteta i dostupnosti finansijske podrške - obezbijedena je finansijska podrška za start-up biznise kroz aktivnosti institucija koje obezbjeđuju finansijsku podršku za započinjanje sopstvenog biznisa- IRFCG i ZZZCG (detaljnije u dijelu Finansijska podrška sektoru MSP).

Unaprijeđenje kvaliteta i dostupnosti nefinansijske podrške - Jačanje kapaciteta i unaprijeđenje kvaliteta pruženih usluga preduzetnicima početnicima je ostvareno ispod planiranog nivoa, čime je smanjen broj treninga i seminara (zbog nedostatka finansijskih sredstava). Uspostavljeno je 1 virtuelno preduzeće u Podgorici, obučeno je 10 polaznika. Postojeći inkubatori su organizovali 4 različita ciklusa obuka za preduzetnike i MSP i 2 takmičenja za najbolji biznis plan. Izrađeno je 10 tematskih brošura „Od ideje do realizacije - Vodič za MSP”.

Finansijska podrška sektoru MSP

IRFCG je kroz svoju kreditnu ponudu godinu koju su činile kreditne linije za finansiranje investicionih projekata privrednih subjekata koje svoje poslovanje obavljaju u djelatnosti proizvodnje, proizvodnje hrane i poljoprivrede proizvodnje, turizma i ugostiteljstva i uslužne djelatnosti, kao i kreditne linije za finansiranje trajnih obrtnih sredstava u toku 2012. godine usvojio Odluke o odobrenju ukupno 146 projekata malih i srednjih preduzeća, preduzetnika i poljoprivrednika. Direktnom kreditnom ponudom u 2012. godini nastojale su se podržati i posebne ciljne grupe korisnika kredita - kreditna linija za žene nosice investicije kreditna linija za mlade u biznisu i kreditna linija za poljoprivredne proizvođače - MIDAS grantovi.

Uspješno je realizovano 145 Odluka o odobrenim kreditima. Ukupna sredstva IRFCG opredijeljena u ove svrhe iznose 14,46 mil €, dok su Banke realizaciju onih projekata koji su realizovani uz njihove garancije i učešće dodatno kreditno podržale sa 2,34 mil €.

Nastojeći da kreditnom podrškom da svoj doprinos realizovanju ciljeva Strategije regionalnog razvoja, a imajući u vidu restriktivnu kreditnu politiku bankarskog sektora, od ukupnog broja odobrenih kredita 32.41% ili 47 projekata realizovano je u opštinama sjevernog regiona, 55.86% ili 81 projekat realizovan je u opštinama centralnog regiona, dok je 11.72% ili 17 projekata realizovano u opštinama južnog regiona Crne Gore. Najveći broj kredita u 2012. godini se odnosio na finansiranje projekata iz poljoprivredne djelatnosti i proizvodnje hrane (54.48%) i usluga (24.14%), dok se ostatak kreditiranih projekata odnosio na turizam i ugostiteljstvo (11.72%), kao i na proizvodnu djelatnost (9.66%).

Sektor MSP-a je od strane IRF-a, takođe, dodatno podržan i kroz faktoring aranžmane, na način da je u 2012. godini godine sklopljeno 15 novih ugovora i odobreni kreditni limiti u iznosu od 10,42 mil €, i otkupljeno faktura u vrijednosti od 11,86 mil €.

Takođe, potpisivanjem Ugovora o kreditnom aranžmanu sa EIB-om u ukupnom iznosu od 50 miliona eura, obezbijediće veći kreditni potencijal IRFCG-a, koji će u narednom periodu biti iskorišten u svrhu finansiranja i jačanja mikro, malog i srednjeg biznisa.

U tekućoj 2013. godini IRF je opredijelio 25 mil € za kreditnu aktivnost, 10 mil € za faktoring i 5 mil € za garancije, kao svoja tri finansijska proizvoda.

U 2012. godini ZZZCG je isfinansirao 80 kredita u vrijednosti od 500.000 € namijenjenih otvaranju 100 novih radnih mjesta. Od ovog broja, 58 (72,5%) izfinansiranih kredita su dodijeljena nezaposlenim licima, 2 (2,5%) kredita su za preduzetnike, dok je 20 (25%) kredita namijenjeno pravnim licima.

Unaprjeđenje tehnoloških kapaciteta MSP

Na osnovu usvojene studije izvodljivosti i strateškog plana, potpisan je Ugovor o izradi Biznis plana za uspostavljanje naučno-tehnološkog parka u Crnoj Gori i identifikovane su njegove potencijalne lokacije i prezentovano je idejno rješenje za Inovaciono-preduzetnički centar (NTP) u Nikšiću. Uspostavljena je kancelarija i izabran je projektni tim za rad na uspostavljanju Centara uspješnosti u Crnoj Gori, nakon što je usvojena Studija izvodljivosti. Projekat se realizuje u saradnji sa Svjetskom bankom.

Sprovedeno je statističko istraživanje o ulaganjima u I&R za 2011.godinu, u skladu sa EU regulativom o statistici nauke. Po drugi put je organizovana velika promotivna manifestacija Otvoreni dani nauke, i u okviru „ Dana evropske nauke“, urađena je prezentacija EUREKA programa, potpisan Ugovor o pristupanju Crne Gore, uspostavljena EUREKA kancelarija i sufinansirano se učešće 2 preduzeća iz CG koje su uspjele da se uključe u 2 tekuća EUREKA projekta. Dodijeljene su godišnje nagrade za naučna dostignuća.

Ministarstvo nauke u saradnji sa 7 ministarstava je raspisalo Konkurs za sufinansiranje nacionalnih naučno-istraživačkih projekata osnovnih, primijenjenih i razvojnih istraživanja, koji su u skladu sa Strategijom naučnoistraživačke djelatnosti (2008-2016) i prioritarnim oblastima u istraživanju čime se očekuje se intenzivnija saradnja naučnih ustanova i preduzeća u cilju realizacije primijenjenih naučno-istraživačkih projekata. Zajedno se sufinansiraju 104 projekta i to: Energija; Identitet; Informaciono-komunikacione tehnologije; Kompetitivnost nacionalne ekonomije; Medicina i zdravlje ljudi; Nauka i obrazovanje; Novi materijali, proizvodi i servisi; Održivi razvoj i turizam; Poljoprivreda i hrana; Saobraćaj.

4.4. Industrijska politika

U pogledu industrijske politike, nakon izrade dokumenta "Osnovne smjernice za izradu strategije razvoja prerađivačke industrije Crne Gore sa pregledom postojećih planskih i

strateških dokumenata", u okviru IPA 2008 projekta BESRE - Tehnička podrška za unaprjeđenje poslovnog ambijenta za razvoj malih i ruralnih preduzeća, nastavljeno je sa aktivnostima na izradi Strategije razvoja prerađivačke industrije. Prethodno pomenutim dokumentom izvršena je analiza postojećih planskih i strateških dokumenata, dat pregled postojećih sektorskih strategija i u njihovim okvirima sagledana pozicija i uloga prerađivačke industrije koja je ukazala na neophodnost izrade Strategije razvoja prerađivačke industrije, kao oblasti koja nije tretirana pomenutim dokumentima.

Pripremljen je nacrt Strategije prerađivačke industrije čiji je akcenat na ključnim industrijskim podsektorima poput metaloprerađivačke, drvne industrije, uključujući podsektore sa značajnijim doprinosom GDP-u, zapošljavanju, izvozu i dr. U okviru dosadašnjih aktivnosti, shodno projektnom zadatku, završena je analiza prikupljenih statističkih podataka, pregled dosadašnjeg stanja u pojedinim sektorima - postojećih proizvodnih programa, tehnologije i tehnoloških sistema sa mogućnostima revitalizacije i modernizacije, kao i mogući strateško razvojni ciljevi sa analizom unutrašnjih i spoljnih ograničenja. U narednom periodu slijedi nastavak aktivnosti na finalizaciji dokumenta.

Pokazatelji kretanja industrijske proizvodnje u prethodnoj godini ukazuju na stagniranje i blagi pad kretanja u sektoru prerađivačke industrije. Industrijska proizvodnja je u periodu januar-decembar 2012.god. zabilježila pad od 7,1%, u odnosu na isti uporedni period 2011.godine. Sektorski posmatrano, u periodu januar-decembar, dva sektora su zabilježila pad proizvodnje u posmatranom periodu: vađenje ruda i kamena 21,0% i prerađivačka industrija 10,1%, dok je sektor snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija zabilježio rast proizvodnje 1,4%.

Pad proizvodnje u prerađivačkom sektoru je uzrokovan padom proizvodnje osnovnih metala (-24%), proizvodnje metalnih proizvoda, osim mašina i uređaja (-37,8%), proizvodnje proizvoda od ostalih nemetalnih minerala (-20,3%). Opredjeljujući je uticaj podsektora proizvodnje osnovnih metala, čije je učešće u ukupnoj industriji 25,9%, a u prerađivačkoj industriji 42,1%, što jasno ukazuje na snažan uticaj najvećih kompanija koje opredjeljuju kretanja ne samo na nivou podsektora već i na nivou ukupne prerađivačke industrije (KAP i Željezara Nikšić).

Imovina Željezare Nikšić je nakon sprovedenog postupka javnog nadmetanja prodana krajem aprila 2012. g. kompaniji Toščelik iz Turske, nakon čega je po okončanju neophodnih procedura promjene vlasništva, pokrenuta proizvodnja u obimu znatno ispod kapaciteta. Veći obim proizvodnje u kontinuitetu moguće je očekivati tek nakon što se realizuje investicioni plan.

Niže cijene aluminijuma na svjetskom tržištu i teškoće u snabdijevanju električnom energijom uticale su na smanjenu proizvodnju KAP-a. Smanjivanje isporuke električne energije KAP-u, uzrokovalo je konzerviranje jednog broja ćelija u pogonu Elektroliza, što je imalo negativne efekte na ukupan bilans proizvodnje, a time i na iskazane indekse prerađivačke industrije, odnosno ukupne industrijske proizvodnje. Održivo rješenje za KAP podrazumijeva stabilno snabdijevanje električnom energijom i aktiviranje

prerađivačkih kapaciteta, u vezi sa čim se ispituje zainteresovanost stranih kompanija za njegovo preuzimanje.

4.5. Okvirni program za konkurentnost i inovacije (2007-2013) – najnoviji podaci o učešću Crne Gore u ovom programu (tačka o kojoj se neće voditi diskusija)

Crna Gora učestvuje u dvije komponente CIP programa: Program za preduzetništvo i inovacije (EIP) i Program podrške politikama u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija (ICT- PSP).

Za projekat Enterprise Europe Network-EEN Montenegro, odobrena je aplikacija za programski period 2013-2014.

Rezultati ostalih aktivnosti na promociji programa CIP/EIP programa su sljedeći :

Shodno potpisanom sporazumu između Crnogorske komercijalne banke-članice OTP grupe sa Evropskim investicionim fondom o garantnom aranžmanu za mala i srednja preduzeća sa portfoliom do 20 mil €, finansijska sredstva za MSP postala su raspoloživa od polovine marta 2012. i omogućavaju odobravanje kredita do 25.000 €, bez potrebe obezbjeđivanja hipoteke i bez žiranata. CKB je u saradnji sa Direkcijom za razvoj MSP realizovala projekat “CKB business challenge – Zato što vjerujemo u inovaciju” u okviru kojeg je za 3 prvorangirane biznis ideje definisan kreditni aranžman.

Direkcija za razvoj MSP je kroz projekat Europe Network-EEN, u maju 2012. godine organizovala drugi po redu Info dan o EKO-inovacijama na kome je učestvovalo je više od 30 MSP i predstavnika Univerziteta.

Takođe, u okviru poziva za projekat „European Network of Mentors for Women Entrepreneurs“, Centar za preduzetništvo i ekonomski razvoj i Privredna komora Crne Gore su realizovale projekat „Mreža mentora za žene preduzetnice u Crnoj Gori”, čime je uspostavljena Mreža mentora za žene preduzetnice u Crnoj Gori koja broji 11 članica.

U okviru komponente ICT-PSP, održan je info dan u martu 2012. godine na kojem su predstavnici ICT sektora upoznati sa detaljima programa, a takođe je prezentiran način apliciranja za ovaj program.

4.6. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira) – dato tabelarnim pregledom (Aneks 1)

4.7. TURIZAM: napredak u politici u oblasti turizma, zakonodavni napredak, Strategija razvoja turizma

Napredak u politici u oblasti turizma (*Recent Development in Tourism policy*)

Turistički promet u 2012. godini, iskazan brojem dolazaka turista i ostvarenih noćenja bio je viši u odnosu na isti period prethodne godine, čime su realizovani su ciljevi zacrtani Ekonomskom politikom Vlade Crne Gore za 2012. godinu.

Ostvareno je ukupno 1,4 miliona dolazaka turista i po tom osnovu 9,1 miliona noćenja, što je za 4,8% više turista odnosno 4,2% više noćenja u odnosu na 2011. godinu. Ukupan prihod od turizma u 2012. godini iznosio je 691 mil. €, što je za 4,3% više u odnosu na prethodnu godinu.

U strukturi turističkog prometa bilježi se povećanje učešća noćenja turista koji dolaze iz EU zemalja za 6,4% u odnosu na 2011. godinu.

Zakonodavni napredak (*Legislative Developments*)

Novim Zakonom o turizmu stvoren je adekvatan pravno-institucionalni okvir, uređeni su uslovi i način obavljanja turističke i ugostiteljske djelatnosti, čime se izvršilo usaglašavanje sa direktivama i zakonodavstvom EU iz oblasti turizma.

Na osnovu Zakona, donešeni su sledeći pravilnici:

- Pravilnik o bližim uslovima u pogledu opreme i organizovanja prve pomoći na skijalištima ("Sl. List Crne Gore", br. 65/12 od 27.12.2012)
- Pravilnik o programu obuke, ispitnom programu i načinu polaganja stručnog ispita za turističkog vodiča ("Sl. List Crne Gore", br. 25/12 od 11.05.2012)
- Pravilnik o sadržaju i izgledu licence za obavljanje djelatnosti turističke agencije ("Sl. List Crne Gore", br. 72/10 od 08.12.2010, 22/11 od 29.04.2011, 01/13 od 03.01.2013)
- Pravilnik o uslovima, načinu i postupku kategorizacije planinskih staza prema zahtjevnosti ("Sl. List Crne Gore", br. 31/12 od 15.06.2012)
- Pravilnik o uslovima, načinu i postupku klasifikacije planinskih staza prema namjeni ("Sl. List Crne Gore", br. 31/12 od 15.06.2012)
- Pravilnik o vrstama, minimalno-tehničkim uslovima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata ("Sl. List Crne Gore", br. 63/11 od 28.12.2011, 47/12 od 07.09.2012)
- Uredba o minimalno-tehničkim uslovima, načinu, sredstvima i opremi za pružanje pojedinih usluga koje uključuju sportsko - rekreativne i avanturističke aktivnosti ("Sl. List Crne Gore", br. 06/12 od 27.01.2012)
- Uredba o obliku, sadržaju, načinu vođenja i upotrebe Jedinstvene evidencije turističkog prometa ("Sl. List Crne Gore", br. 08/12 od 02.02.2012).

Strategija razvoja turizma (*Tourism Development Strategy*)

- U okviru strateških operativnih ciljeva i mjera koje imaju za cilj unapređenje turističkog proizvoda Crne Gore, realizovane su sledeće aktivnosti:

- Na osnovu urađene *analize potreba za obuke iz oblasti turizma*, definisan je program

obuka i započeta je realizacija istih. Organizovane su obuke na temu „Usluga orjentisana na potrebe turista“ u Plužinama, Kolašinu i Podgorici. Pripremljen je i priručnik za polaznike obuke. Slijede obuke na temu „Marketing i prodaja“ i „Kreativnost i inovacije“.

- Utvrđena je *strategija za realizaciju komunikacione/marketing kampanje za jačanje imidža stručnog obrazovanja iz oblasti turizma i poljoprivrede*, sa posebnim fokusom na sjevero-istok Crne Gore. Kampanja se realizuje u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Centrom za stručno obrazovanje, glavnim nosiocima kampanje, a uz podršku organizacije Lux–development završena je 31.12.2012. godine.

- *Sektorska komisija za turizam, trgovinu i ugostiteljstvo* je tokom 2012. usvojila standarde zanimanja i standard stručnih kvalifikacija za: agencijskog službenika/agencijsku službenicu, recepcionera/recepcionerku, recepcionera za wellnes-spa/recepcionerku za wellnes-spa, kajakaškog-kanu vodiča/vodičkinju na moru, jezerima i mirnim vodama i speleološkog vodiča.

- Urađena je *analiza koja ima za cilj sagledavanje potencijala Crne Gore za razvoj zimskih, avanturističkih ponuda* (hodanje na krpljama, nordijsko skijanje i dr.). U okviru razvoja zimskih turističkih ponuda, započeta je realizacija projekta „Razvoj staza za hodanje na krpljama“.

- Postavljena je turistička signalizacija na dvije vrhunske staze za planinski biciklizam TT1 i TT2, čija je ukupna dužina oko 800 km.

- U saradnji sa Njemačkom organizacijom za međunarodnu saradnju GIZ, postavljeno je sklonište za planinare i bicikliste u Opštini Žabljak, na udaljenosti od oko 5 km od Momčilovog grada, vrijednost projekta je 24.142 eura. Do kraja godine biće postavljeno i sklonište u Opštini Plav.

- Potpisani su ugovori o uređenju i održavanju planinskih staza sa Planinarskim savezom Crne Gore i Biciklističkim savezom Crne Gore. Predmet ovih ugovora je uređenje i održavanje Nacionalne mreže planinskih staza u 2012. godini. Osim održavanja staza iz Nacionalne mreže staza, postavljena je signalizacija na još 400 km staza iz ove mreže staza.

- U okviru projekta „*Panoramski putevi u Crnoj Gori*“, definisane su rute i u saradnji sa opštinama određene lokacije za vidikovce i odmorišta, i dogovorena izgradnja istih. Za 2013. godinu je planirana je izgradnja jedne staze i priprema promotivnog materijala.

- U cilju adekvatne pripreme za turističku sezonu 2012. godine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crne Gore i Zavod za zapošljavanje su sa mnogobrojnim partnerima na republičkom i lokalnom nivou realizovali Projekat „Neka bude čisto“ koji je za cilj imao uklanjanje otpada, čišćenje, i održavanje pojasa uz magistralne i regionalne puteve u dužini preko 1300 km. Akcija je trajala do sredine septembra 2012. godine. Ista akcija realizovaće se i u 2013. godini.

- Crna Gora je u periodu od 15. do 17. novembra 2012. godine bila domaćin najznačajnijeg i ujedno najvećeg okupljanja njemačke turističke privrede - godišnjeg kongresa Njemačkog turističkog udruženja (*DRV - Deutscher ReiseVerband*). Kongres je okupio oko 800 delegata.

- *Air Berlin* – uspostavljena je i realizovana čarter konekcija sa njemačkog tržišta od 16. maja do 10. oktobra 2012. godine, i to realizacijom čarter letova iz Ninberga na Tivat, otvaranjem novih linija iz Hamburga, Diseldorfa, Hanovera i Beča.

- Realizacija projekta NAUTOUR - U periodu od januara 2011. do decembra 2012. godine NTO CG je učestvovala u prekograničnom IPA projektu iz programa Crna Gora – Hrvatska „Zajednička promocija i povećanje nivoa sigurnosti nautičkog turizma u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Crnogorskom primorju“.

- U toku 2012. godine realizovan je projekat TURGRATE2. U sklopu IPA II komponente – prekogranične saradnje, Nacionalna turistička organizacija Crne Gore u periodu od 2011. godine do januara 2014. godine. Biće učesnik u Jadranskom IPA projektu „Udruženo djelovanje u promociji održivog razvoja turizma TURGRATE 2“. U cilju *razvoja nautičkog turizma* NTO CG je u okviru IPA projekta “Nautour”, zajedno sa partnerima iz Crne Gore (ZHMSCG) i Hrvatske (HHI, UNIDU) izdala “Vodič za megajahte”, i “Vodič za male brodove i jedrilice” u tri jezičke verzije.

- Nacionalna turistička organizacija Crne Gore je sa TO Bar omogućila dobijanje sertifikata EU *Ecolabel* turističkom naselju “Slovenska plaža”- Budva i privatnom smještajnim objektima „Kod Slavka” i „Apartmani Utjeha“- Utjeha, Bar koji su ujedno i prvi noisioci ove oznake. Ecolabel je prepoznatljiv standard kvaliteta i brige o životnom okruženju unutar Evropske unije i za Crnu Goru predstavlja kvalitet više u ukupnoj turističkoj ponudi Crne Gore.

- U cilju promocije Balkana kao jedinstvene destinacije NTO CG je sa partnerom USAID-a napravila *geoturističku mapu*- vodič zapadnog Balkana koji je interaktivna platforma i sadrži informacije o destinacijama, a posebno se ističu autentične, prirodne, kulturne i istorijske atrakcije.

- U postupku *kategorizacije hotelsko-ugostiteljskih objekata* kategorisano je ukupno 347 objekata. U strukturi kategorisanih objekata, 5 hotelsko-ugostiteljskih objekata sa 5 zvjezdica, 82 hotela sa 4 zvjezdice, 124 objekta sa 3 zvjezdice, 98 hotela sa 2 zvjezdice i 38 objekata sa 1 zvjezdicom. U 2012. godini Komisija za kategorizaciju je izvršila kategorizaciju i rekategorizaciju 52 objekta.

- *Turistička inspekcija* je u kontinuitetu vršila aktivnosti koje su se odnosile, između ostalog, na kontrolu rada ugostiteljskih objekata, rješavanje problema buke u ugostiteljskim objektima, evidencije gostiju u ugostiteljskim objektima, kao i sprovođenju ostalih zakonskih odredbi iz svog djelokruga rada.

- Kako bi se obezbijedili preduslovi za objektivno sagledavanje postignutih rezultata u prethodnom periodu, kao i za realno strateško planiranje u budućem periodu, tokom 2012. godine, odvijala se intenzivna saradnja sa predstavnicima MONSTAT-a, organa lokalnih uprava i turističke privrede u cilju **sveobuhvatnije, ažurnije i potpunije evidencije turističkog prometa**. Takođe, u saradnji sa inostranim i domaćim konsultantima, realizuju se aktivnosti na planu unapređenja statističkog obuhvata i izvještavanja, tj. uspostavljanja Liste nacionalnih indikatora održivog razvoja.

- U cilju transparentnog iskazivanja poslovnih rezultata hotelijerstva, kao jednog od najvažnijih segmenata turističke ponude, u 2012. godini izvršena je **Analiza poslovanja hotelijerstva Crne Gore**. Rezultati ovog istraživanja omogućili su praćenje doprinosa nacionalnog hotelijerstva i njihovo upoređivanje s rezultatima hotelijerstva drugih zemalja i od koristi su, kako vlasnicima hotela i njihovim menadžerima, tako i investitorima i drugim zainteresovanim subjektima.

- Sklapanjem **Sporazuma o unapređenju saradnje u turizmu** između Crne Gore i drugih država u kojima se prepoznaje značaj sektora turizma za privredni razvoj, podstiče se razmjena informacija, iskustava i znanja turističkih poslenika i kvalitetnija promocija nacionalnog turističkog proizvoda tokom 2012. godine. Pripremljeni su nacrti sporazuma za saradnju sa Kinom u okviru Regiona jugo-istočne Evrope, kao i sa Kosovom i Srbijom.

- *Turistički proizvod Crne Gore prezentovan* je u 2012. godini od strane Nacionalne turističke organizacije Crne Gore u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, lokalnim turističkim organizacijama, turističkim agencijama i turističkom privredom na *sajmovima i berzama turizma* u **Holandiji, Sloveniji, Njemačkoj, Turskoj, Srbiji, Rusiji, Ukrajini, Kini, Švajcarskoj, Velikoj Britaniji i Crnoj Gori**.

5. OPOREZIVANJE

5.1 Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapaciteti (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon posljednjeg sastanka Pododbora)

U periodu mart 2012. – mart 2013. godine pripremljeni su sledeći poreski propisi:

- **Zakon o dopunama Zakona o akcizama,**
- **Zakon o taksama na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja,**
- **Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o poreskoj administraciji,**
- **Zakon o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Ujedinjenih Arapskih Emirata o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu**
- **Zakon o dopunama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica.**

Zakon o dopunama Zakona o akcizama („Službeni list CG“, broj 28/12), stupio je na snagu 6. juna i primjenjuje se od 21. juna 2012. godine. Navedenim zakonom izvršeno je poboljšanje postojećih rješenja koja se odnose na upotrebu gasnih ulja i tečnog naftnog gasa koji služe za grijanje, kao i uspostavljanje sistema ostvarivanja prava na nižu akcizu kroz model plaćanja i refundiranja dijela plaćene akcize, radi uspostavljanja efikasnije kontrole.

Zakon o taksama na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja („Službeni list CG“, broj 28/12), stupio je na snagu 6. juna i primjenjuje se od 6. jula 2012. godine. Navedenim zakonom propisuje se obaveza plaćanja posebnih taksa, i to na: karticu mobilne telefonije (SIM karticu), tarifno brojilo za mjerenje utroška električne energije, priključak kablovske elektronske komunikacione mreže za distribuciju radio i TV programa (kablovski priključak), za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja u ugostiteljskim objektima. Ovaj zakon je privremenog karaktera i premjenjivaće se do 1. januara 2014. godine.

Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o poreskoj administraciji ("Službeni list CG", broj 28/12), primjenjuje se od 6. juna. 2012.godine. Navedenim zakonom stvaraju se uslovi za efikasnije izmirivanje poreskog duga, odnosno omogućava se poreskim obveznicima da prvo izmiruju glavnicu poreskog duga, a zatim kamatu. Zakonom je predviđeno da Poreska uprava kvartalno objavljuje listu poreskih dužnika na osnovu kriterijuma koje propisuje Vlada.

Zakon o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Ujedinjenih Arapskih Emirata o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu, Skupština Crne Gore je usvojila 19. juna 2012. godine („Službeni list CG- Međunarodni ugovori“, br. 09/12), a primjenjuje se od 1. januara 2013 godine. Ovim ugovorom postiže se: eliminisanje dvostrukog oporezivanja dohotka rezidenata; obezbjeđenje fiskalne i pravne sigurnosti; osiguranje pozitivnog dejstva poreskih olakšica radi stimulisanja ulaganja; generalna primjena načela jednakog poreskog tretmana fizičkih i pravnih lica; unapređenje saradnje poreskih organa.

Zakon o dopunama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica ("Službeni list CG", broj 6/13), primjenjuje se od 8. februara 2013.godine. Navedenim zakonom uvodi se oporezivanje po višoj stopi od 15% ličnih primanja koja su u mjesečnom bruto iznosu veća od 720€, na iznos preko 720€. Ovo rešenje je privremena mjera, koja će se primjenjivati do kraja 2013. godine.

Podzakonska akta koja su donijeta u izvještajnom periodu

Uredba o načinu ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja takse na tarifno brojilo („Službeni list CG“, br. 44/12), se primjenjuje od 10. avgusta 2012. godine, a propisuje način ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja takse na tarifno brojilo za

vlasnike primarnih stambenih objekata (mjesto stanovanja) i korisnike prava socijalne zaštite.

Uredba o dopunama Uredbe o obilježavanju duvanskih proizvoda i alkoholnih pića kontrolnim akciznim markicama („Službeni list CG“, br. 53/12), usvojena je na sjednici Vlade Crne Gore od 20. septembra 2012. godine, a kojom su izvršena poboljšanja postojećih rješenja u pogledu zaštite akciznih markica i stvaranja uslova za bolju kontrolu prometa akciznih proizvoda.

Uredba o dopunama Uredbe o obilježavanju duvanskih proizvoda i alkoholnih pića kontrolnim akciznim markicama, usvojena je na sjednici Vlade Crne Gore od 24. januara 2013. godine, a kojom se propisuje prelazni rok, odnosno primjena rješenja zaštite akciznih markica putem hologramske zaštite, nakon isteka 60 dana od zaključivanja ugovora, kako bi se za potencijalne dobavljače stvorile tehničke pretpostavke za njegovu implementaciju.

Uredba o izmjeni Uredbe o odloženom plaćanju carinskog duga ("Službeni list CG", broj 3/13), čija rješenja su u primjeni od 12. januara 2013. godine, omogućava da se u 2013. i 2014. godini vrši odlaganje plaćanja carinskog duga (carine i PDV) koji je nastao prilikom uvoza proizvoda, na rok od 30 dana od dana prihvatanja carinske deklaracije.

Uredba o uslovima i kriterijumima objavljivanja liste poreskih dužnika („Službeni list Crne Gore“, broj 56/12), primjenjivaće se od 1.jula 2013.godine. Navedenom uredbom propisano je da poreski organ, kvartalno na svojoj internet stranici, objavljuje listu od 100 poreskih dužnika koji, prema evidenciji tog organa, imaju najveći poreski dug, a dospjele poreske obaveze (PDV, dobit, koncesije i porez na promet nepokretnosti) nijesu izmirili u periodu dužem od 12 mjeseci u kontinuitetu. Takođe, ovom uredbom propisano je da poreski organ kvartalno objavljuje i listu 50 poreskih dužnika koji ne izmiruju obaveze po osnovu poreza i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje na lična primanja, u periodu dužem od šest mjeseci u kontinuitetu.

Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obliku i sadržini godišnje prijave za obračunavanje i plaćanje poreza na dohodak fizičkih lica („Službeni list CG“, broj 23/12) se primjenjuje od 28. marta 2012. godine, a kojim je izvršena korekcija sadržaja godišnje poreske prijave u skladu za izmjenama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica.

Pravilnik o dopuni Pravilnika o primjeni Zakona o akcizama („Službeni list CG“, broj 35/12), se primjenjuje od 7. jula 2012. godine, kojim se omogućava kupcima gasnih ulja i tečnog naftnog gasa koja se koriste za grijanje da plate akcizu za gasna ulja u iznosu od 350 eura na 1000 l, odnosno za tečni naftni gas u iznosu od 123,5 eura na 1000 kg, a zatim ostvare pravo na povraćaj dijela plaćene akcize do iznosa akcize propisane shodno odredbama Zakona o akcizama (član 52 stav 3 tačka 4 alineja 3, odnosno tačka 6 alineja 3).

Pravilnik o bližem postupku izvoza duvanskih proizvoda („Službeni list CG“, broj 35/12), se primjenjuje od 15. jula 2012. godine, a kojim se uređuje postupak izvoza duvanskih proizvoda koji nijesu obilježeni posebnom izvoznom markicom.

Pravilnik o utvrđivanju iznosa najpopularnije cijene cigareta ("Službeni list CG", broj 61/12), se primjenjuje od 1. januara 2013. godine a kojim se propisuje iznos najpopularnije cjenovne kategorije cigareta koje su imale najveći obim prodaje u 2012. godini.

Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o primjeni Zakona o akcizama ("Službeni list CG", broj 66/12), se primjenjuje od 8. januara 2013. godine i istim su izvršene izmjene u pogledu ostvarivanja prava na povraćaj akcize za tečni naftni gas.

Pravilnik o izmjenama Pravilnika o primjeni Zakona akcizama ("Službeni list CG", broj 4/13), se primjenjuje od 18. januara 2013. godine i istim je izvršena tehnička ispravka prethodno objavljenog rješenja.

Pravilnik o obliku i sadržini obrazaca za obračun taksi na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja („Službeni list CG“, broj 35/12), se primjenjuje od 7. jula 2012. godine, a kojim su propisani obrasci za obračun taksi na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja.

Pravilnik o načinu i postupku povraćaja više plaćenih doprinosa za obavezno socijalno osiguranje („Službeni list CG“, br. 42/12), se primjenjuje od 8. avgusta 2012. godine, koji se uređuje procedura povraćaja preplaćenih doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za zaposlenog i poslodavca.

Pravilnik o obliku, sadržini i postupku izdavanja potvrde o rezidentnosti u poreske svrhe („Službeni list CG“, br. 42/12), se primjenjuje od 8. avgusta 2012. godine, kojim se uređuje oblik i saržina potvrde o rezidentnosti, radi izbjegavanja dvostrukog oporezivanja dohotka fizičkih lica i dobiti pravnih lica.

Pravilnik o izmjenama Pravilnika o raspodjeli i korišćenju sredstava Egalizacionog Fonda („Službeni list CG“, br. 50/12), se primjenjuje od 01. oktobra 2012. godine. Izmjenama Pravilnika omogućeno je maksimalno korišćenje neraspoređenih sredstava Egalizacionog fonda (10%) za odobravanje bezkamatnih pozajmica opštinama koje su korisnici sredstava Egalizacionog fonda, a koje opštine koriste za pokriće deficita budžeta.

Institucionalni/administrativni kapaciteti

Tokom 2011. godine Poreska uprava preduzela je mjere za unapređenje kadrovskih kapaciteta u IT sektoru, te je angažovan jedan sistem inženjer za administraciju baza podataka i dva softver inženjera za razvoj aplikacija. Privremeno su ugovorom o djelu

angažovana i dva softver stručnjaka, eksperta matematičke struke. Postoji potreba za dodatno jačanje kapaciteta u oblasti IT stručnjaka za hardver.

Poreskoj upravi neophodna je nabavka i instaliranje određene hardverske opreme, a naročito back up-a, kao i novih softverskih rješenja za integrisanje Centralnog registra privrednih subjekata u IT Poreske uprave i elektronsko podnošenje poreskih prijava.

Poreska uprava je procijenila da je u 2012.godini neophodno sprovesti sljedeće aktivnosti: izrada i implementacija softvera za obradu završnih računa privrednih subjekata, revizija, tj. rekonfiguracija sistema Objedinjene registracije i naplate, u cilju njegove potpune stabilizacije i integracije. Potrebni su nam i određeni alati za poreske analize i izvještavanje. Planirano je uvođenje sistema elektronskog pružanja usluga poreskim obveznicima, a za koji je neophodan odgovarajući softver. Realizacija ovih aktivnosti biće finansirana raspoloživim budžetskim sredstvima.

Napredak u oblasti međunarodne saradnje ostvaren je postizanjem dogovora poreskih administracija u regionu za uspostavljanje veza, kako na nivou menadžmenta, tako i između organizacionih jedinica istih. U tom cilju pripremljen je i sporazum o saradnji poreskih administracija država nastalih iz bivše SFR Jugoslavije.

Poreska uprava je izvršila internu reorganizaciju, u skladu sa preporukama eksperata EU i MMF-a, te su na taj način ojačane vitalne službe, a posebno je značajno uvođenje Jedinice za velike poreske obveznike. Formirano je i posebno odjeljenje za internu reviziju, a jasno su definisane procedere i nadležnosti u vezi sa internom kontrolom i borbom protiv korupcije.

5.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira) - dato tabelarnim pregledom (Aneks 1)

6. CARINSKA UNIJA

6.1. Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapaciteti (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon posljednjeg sastanka Pododbora)

- Zakonodavstvo

U izvještajnom periodu (mart 2012. – mart 2013. godine) pripremljeni su sledeći propisi:

- ***Zakon o Carinskoj tarifi ("Službeni list CG", broj 28/12)***

Zakonom o Carinskoj tarifi, koji je Skupština usvojila 24. maja 2012. godine, izvršeno je usaglašavanje redovnih carinskih stopa sa carinskim stopama dogovorenim Protokolom o pristupanju Crne Gore Sporazumu iz Marakeša o osnivanju Svetske trgovinske organizacije (STO). Predmetnim zakonom izvršeno je i dodatno usklađivanje s relevantnim propisima EU (*Regulativa Savjeta (EEC), br. 2658/87 o tarifi i statističkoj*

nomenklaturi i o Zajedničkoj Carinskoj tarifi) u dijelu oslobođenja od plaćanja carine na uvoz robe za ugradnju u određene vrste plovila, civilnih vazduhoplova i farmaceutskih supstanci.

▪ ***Uredba o Carinskoj tarifi za 2013. godinu ("Službeni list CG", broj 3/13)***

Vlada Crne Gore je na sjednici od 20. decembra 2012. god. usvojila Uredbu o Carinskoj tarifi za 2013. god. koja je u potpunosti usaglašena sa Kombinovanom nomenklaturom EU za 2013. godinu (*Regulativa Komisije broj 927/2012 od 9. oktobra 2012. godine o izmjenama Aneksa I Uredbe Savjeta (EEC), broj 2658/87 od 23. jula 1987. godine o tarifi i statističkoj nomenklaturi i o Zajedničkoj Carinskoj tarifi.*). Osim redovnih carinskih stopa predmetnom uredbom obuhvaćene su sve izmjene koje se odnose na carinske stope utvrđene sporazumima o slobodnoj trgovini (EU, CEFTA, EFTA, Rusija, Turska, Ukrajina).

U toku je *izmjena Carinskog zakona* radi njegovog usklađivanja sa zakonodavstvom Evropske unije u dijelu koji se odnosi na oslobođenje od plaćanja carine, sprovođenje tranzitnih postupaka u skladu sa Konvencijom o zajedničkom tranzitnom postupku, i sigurnost i bezbjednost u međunarodnoj trgovini robom. U cilju stvaranja uslova za elektronsko praćenje pojednostavljenih postupaka deklarisanja robe na osnovu knjigovodstvenog upisa, u saradnji sa slovenačkim ekspertima pripremljen je *Nacrt Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe za sprovođenje Carinskog zakona* (Uredba Evropske komisije br. 2454/93)

- Administrativni kapaciteti

Uprava carina je u izvještajnom periodu realizovala sledeće aktivnosti:

Memorandum o razumijevanju između Uprave carina Crne Gore i Carinske agencije Italije potpisan je 31. jula 2012. godine.

Uprava carina je učestvovala u radu Venecijanske inicijative o saradnji (carinske službe Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Republike Srbije, Turske, Italije i Crne Gore) kroz rad tehničkih grupa za intelektualnu svojinu, umanjenu vrijednost i zaštitu životne sredine i zdravlja građana. Tokom maja 2012. godine realizovane su i zajedničke carinske operacije iz pomenutih oblasti.

U skladu sa dogovorom sa Foruma na visokom nivou Venecijanske inicijative za saradnju koji se održao u Budvi, 21. juna 2012. godine, formirane su dvije nove radne grupe: Radna grupa za trgovinske olakšice (partnerstvo carina – poslovno okruženje) i Radna grupa za borbu protiv krijumčarenja cigareta.

U cilju zaštite carinskog područja, zdravlja i bezbjednosti ljudi, životne sredine i interesa države Crne Gore, 26. marta 2012. godine potpisan je Memorandum o saradnji na području provjeravanja usaglašenosti proizvoda sa propisima o bezbjednosti proizvoda između Uprave carina i Tržišne inspekcije. Takođe, 8. juna 2012. godine potpisan je

Memorandum o razumijevanju između Uprave carina Crne Gore i Agencije za zaštitu životne sredine.

Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Makedonije o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima potpisan je 13. marta 2013. godine.

U cilju vršenja kvalitetnog nadzora i postizanja veće efikasnosti, kao i bržeg i jednostavnijeg sprovođenja carinskih procedura vrši se redovno ažuriranje TARICG (Elektronska integrisana tarifa Crne Gore).

U cilju daljeg olakšanja trgovine, Uprava carina je započela aktivnosti na uvođenju aplikacije za pojednostavljene postupke deklarisanja robe na osnovu knjigovodstvenog upisa u Carinski informacioni sistem. U novembru 2012. godine izrađen je projektni zadatak, dok je u decembru 2012. godine završen tender za uvođenje aplikacije i izabran ponuđač za realizaciju ovog projekta. Uvođenje i implementacija aplikacije za elektronsko praćenje pojednostavljenih postupaka na osnovu knjigovodstvenih upisa za izvozni postupak planirano je za početak februara 2013. godine, a za ostale postupke do kraja maja ove godine.

U toku je implementacija novog elektronskog sistema za analizu rizika koji je donirala Uprava carina Slovenije. Elektronski sistem je instaliran krajem 2012. godine i u toku su aktivnosti na pripremi i unosu profila rizika i druge aktivnosti neophodne za stavljanje sistema u operativnu funkciju. U okviru *Western Balkans Trade Logistics Project (2011-2014)*, Uprava carina dobija stručnu pomoć i smjernice za kreiranje profila rizika, opis poslova i organizaciju sistema upravljanja rizikom. Ovaj sistem sadrži sve funkcionalnosti koje su prisutne u savremenoj praksi sistema za upravljanje rizikom zemalja EU. Analizom rizika obuhvaćeni su svi carinski postupci, a takođe je omogućena kompatibilnost sa elektronskim sistemima za razmjenu informacija zemalja EU. Implementacija ovako savremenog i efikasnog sistema posebno je značajna imajući u vidu procese pojednostavljenja carinskog postupka koji su u toku.

Počela je realizacija projekta "Priprema Uprave carina za implementaciju Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema - NCTS", koji će trajati 6 mjeseci. Projekat čija je vrijednost 250 000 eura se realizuje sa twinning partnerima iz austrijske carinske službe, kroz twinning light, iz sredstava IPA 2011. Tokom trajanja projekta izradiće se dokumenta koja su potrebna za implementaciju ove aplikacije u Carinsko informacioni sistem.

U cilju postizanja standarda Evropske unije za obezbjeđivanje potrebnih uslova za rad carinske laboratorije, urađen je projekat za rekonstrukciju carinske laboratorije koja se nalazi u upravnoj zgradi Uprave carina u Podgorici. Uprava carina je izabrala ponuđača, i planirano je da se radovi završe u roku od tri mjeseca.

Uprava carina je korisnik Programa CUSTOMS 2013 u iznosu od 45 hiljada eura. U izvještajnom periodu su prihvaćeni pristupni formulari od strane DG TAXUD-a za

učesće CG u programu CUSTOMS 2013 u 2012. godini, formiran je radni tim na nivou UC za implementaciju Programa i realizovano je više obuka i radionica.

Uprava carina učestvuje intezivno u programu UNODC-Kontrola kontejnerskog sadržaja (Container Control Program). U sklopu Regionalnog programa za bolje upravljanje, pravdu i bezbjednost u jugoistočnoj Evropi 2012-2015. godina, 18.februara 2013.godine donirana je od strane UNODOC-a, tehnička oprema za potrebe Uprave carina i Uprave policije

Uprava carina je u saradnji sa DG TAXUDOM pripremila tehničku specifikaciju za izradu nove ICT strategije, koja se bazira na novoj Poslovnoj strategiji.

Delegacija EU je raspisala tender i nakon obavljene tenderske procedure, EK je poslala Ugovor na potpis izabranoj kompaniji ADE - Belgija.

U cilju informisanja javnosti o mjerama koje carinski organ preduzima sa krivotvorenom robom i ulogom carinskog organa u zaštiti prava intelektualne svojine u aprilu 2012. godine izradili smo Obavještenje o carinskim mjerama za zaštitu prava intelektualne svojine koje je namijenjeno prvenstveno nosiocima prava odnosno kompanijama koje su zainteresovane da štite svoja prava u Crnoj Gori. U 2012. godini prekinuto je 14 carinski dozvoljenih postupanja ili upotreba robe po osnovu sumnje da zadržana roba povrjeđuje prava intelektualne svojine.

Početkom jula 2012. godine pristupili smo IPM portalu-web sajtu Svjetske carinske organizacije (SCO), za područje borbe protiv krivotvorenja i piraterije, koja predstavlja sigurno sredstvo za razmjenu informacija između nosilaca prava i carinskih uprava.

Od marta 2012.godine, u okviru "Dana otvorenih vrata", su održana dva sastanka sa članovima Odbora udruženja špeditera Privredne komore Crne Gore na kojima su razmatrani aktueni problemi privrednih subjekata, dok se sastanci sa privrednicima održavaju kontinuirano. Takođe, kontinuirano se pripremaju i dostavljaju informacije za privredne subjekte na web site Uprave carina.

U toku 2012. godine posebne aktivnosti su bile usmjerene na jačanju integriteta zaposlenih u carinskoj službi. Od 1. januara 2013. godine Uprava carina primjenjuje Etički kodeks carinskih službenika i namještenika, kojim su uređena pitanja zakonitosti, nepristrasnosti, profesionalnih standarda i odgovornosti carinskih službenika, primanja poklona, konflikta interesa i dr. U skladu sa Etičkim kodeksom formiran je Etički odbor, prije svega preventivni organ, sastavljen od predsjednika i dva člana iz redova carinskih službenika, jednog predstavnika sindikalne organizacije Uprave carina i predstavnika iz NVO sektora koji se bavi zaštitom ljudskih prava i sloboda. U cilju unapređenja implementacije Kodeksa i antikoruptivnog djelovanja u svim područjima funkcionisanja, Uprava carina je imenovala četiri Povjerenika za etiku, koji će biti zaduženi za praćenje primjene Etičkog kodeksa u okviru Carinarnica.

U okviru Twinning projekta IPA 2010 pod nazivom „Podrška implementaciji antikorupcijske Strategije“ Uprave za antikorupcijsku inicijativu, Uprava carina je uključena u komponentu 4, koja se odnosi na pripremu i implementaciju analize rizika

korupcije i planova integriteta organa državne uprave koji su najizloženiji korupciji. Ove aktivnosti podrazumijevaju izradu smjernica za razvoj planova integriteta, kao i sprovođenje analize rizika i revidiranje postojećeg Plana integriteta Uprave carina (usvojen je Godišnji izvještaj o realizaciji mjera iz Revidiranog Akcionog plana o razvoju integriteta u carinskoj službi za 2012. godinu).

U izvještajnom periodu, intezivirana je saradnja unutrašnjih kontrola carinskih službi regiona, uspostavljanjem Contact Points, te u skladu sa tim razmjena iskustava u implementaciji postojećih i planiranih antikoruptivnih mjera, analize oblasti rizika, strategija prevencije, sprječavanja i otkrivanja koruptivnih radnji.

U cilju jačanja integriteta službe u periodu od marta 2012. godine do januara 2013. godine, nakon utvrđivanja činjeničnog stanja, u disciplinskom postupku izrečeno je 14 disciplinskih mjera:

- za šest službenika izrečena je disciplinska mjera – novčana kazna
- za jednog službenika izrečena je disciplinska mjera – prestanak radnog odnosa
- za pet službenika postupak je nustavljen, zbog zastarelosti vođenja postupka
- dva službenika su oslobođena disciplinske odgovornosti.

U protekloj godini, 363 carinska službenika je učestvovalo na 170 različitih vidova stručnog usavršavanja, koja su ukupno trajala 390 dana.

6.2 Najnoviji podaci o finansijkoj pomoći EU i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira), trenutni status SEED projekta (Sistematska elektronska razmjena podataka)

Najnoviji podaci o finansijkoj pomoći EU i drugih donatora dati su tabelarno (**Aneks 1**).

ANEKS 1.

U Ankesu 1, na zahtijev i način tražen od EK, prikazani su najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira) u vidu **Tabele podrške koju Crnoj Gori trenutno pružaju EU i druge nacionalne ili međunarodne institucije i realizaciji pomoći.**

SLOBODNO KRETANJE ROBE

Tačka Agende 2.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Poglavlje 1- Slobodno kretanje roba				
Korisnik projekta	Naziv projekta	Naziv programa / ili donator	Vrijednost	Cilj -Aktivnosti
Zemlje korisnici: Albanija, Bosnia i Hercegovina, Hrvatska, Kosovo (UNSCR 1244/99), Makedonija, Crna Gora, Srbija, Turska (sve institucije nadležne za Slobodno kretanje roba, nadležna ministarstva, nacionalna tijela z standardizaciju, nacionalna akreditaciona tijela, nacionalni zavodi za metrologiju, tijela nadležna za tržišni nadzor)	IPA 2011: Regionalna infrastruktura kvaliteta na Zapadnom Balkanu i Turskoj (Projekat otpočeo avgusta 2011 kao nastavak prethodnog regionalnog IPA projekta iz 2008)	IPA 2011 Donator: Evropska komisija i EFTA	2.200.000	Ciljevi – aktivnosti Jačanje administrativnih kapaciteta u pravcu primjene Slobodno kretanje roba
Zemlje korisnici: Albanija, Bosnia i Hercegovina, Hrvatska, Kosovo (UNSCR 1244/99), Makedonija, Crna Gora, Srbija, Turska, Grčka	Promocija regionalne saradnje u jugoistočnoj Evropi u dijelu infrastrukture kvaliteta (tekući projekat)	PTB (Nacionalni Institut za metrologiju Njemačke)		Razmjena informacija, obuke, međusobna poređenja u regionu, itd
Akreditaciono tijelo Crne Gore	Framework Contract Project: Development of Accreditation Services in Montenegro	Evropska komisija i EFTA	200.000	Jačanje administrativnih kapaciteta putem obuke zaposlenih i ocjenjivača ATCG-a

Ministarstvo ekonomije i Zavod za metrologiju Crne Gore	IPA 2011: Razvoj infrastrukture kvaliteta i metrologije	IPA 2011 Evropska Komisija	1.500.000 600.000 TA i 600.000 oprema za Zavod za metrologiju (kontribucija 300.000)	To facilitate trade and free movement of goods in compliance with the EU acquis communautaire in the field of Chapter 1 - Free movement of goods and the WTO requirements. To enhance the capacity of the Ministry of Economy and the Bureau of Metrology to meet the EU legislative, regulatory and technical requirements.
---	---	----------------------------	---	---

TRGOVINA

Tačka Agende 3.8. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Poglavlje: 30				
Korisnik projekta	Naziv projekta	Naziv programa / ili donator	Vrijednost	Cilj -Aktivnosti
Vlada Crne Gore: Ministarstvo Ekonomije, Zavod za Intelektualnu Svojину, Inquiry point za TBT, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Pomoć Vladi Crne Gore u sklopu pregovora o pristupanju STO-u. Napomena: Projekat je trebalo da se završi 2012, ali će biti produžen za još 1 godinu. Tehnička pomoć će se odnositi na implementaciju preuzetih obaveza.	Ministarstvo Ekonomije Švajcarske - SECO	410 000 CHF 2006. – 2013.	Cilj: Uspjesan zavrsetak pregovora za članstvo u STO. Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Pružanje pregovaračkih savjeta na području bilateralnih i multilateralnih pregovora i savjeta o uskladjivanju nacionalnih politika sa zakonodavstvom STO-a • Obuka u Zenevi za predstavnike Vladinih institucija koje rade na procesu pristupanja • Organiziranje seminara i radionica kako bi se podigao nivo informisanosti i znanja o STO sporazumima • Intenzivan kurs o uslugama za zaposlene Ministarstva ekonomije
Ministarstvo ekonomije: Sektor za multilateralnu i regionalnu trgovinsku	Podrška u kontroli spoljne trgovine za robu dvostruke namijene	Odluka Savjeta EU 2012/711/CFSP od 19. novembra 2012		Cilj projekta je nastavak saradnje sa EU institucijama, prije svega Bafa i COARM, kako bi se nastavila obuka zaposlenih i pružila dalja

saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom		o podršci za zajedničke aktivnosti u cilju promovisanja, među trećim zemljama, kontrole izvoza oružja i principa i kriterijuma Zajedničkih stavova 2008/944/CFSP		pomoć kako u oblasti efikasne primjene Nacionalnog zakonodavstva, tako i u oblasti konstantne harmonizacije Nacionalnog zakonodavstva sa propisima EU. Takođe, cilj ovog projekta odnosi se i na pružanje pomoći privrednim subjektima koji se bave prometom naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namjene (industry outreach).
Ministarstvo ekonomije: Sektor za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom	MNE-12/0011 Kontrola spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namene robe	Vlada Kraljevine Norveške	95 000 eura	Cilj projekta je da: - pruži podršku stalnim naporima Ministarstvu ekonomije da unaprijedi normativno regulisanje spoljnotrgovinskog prometa kontrolisanom robom u Crnoj Gori, - omogući kreiranje baze podataka izdatih dozvola, - obezbijedi podršku privrednim subjektima kroz organizovanje seminara- Industry outreach, - studijska posjeta zemljama iz okruženja koje imaju uspješan sistem kontrole NVO i RDN.

INDUSTRIJA

Tačka Agende 4.6. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Poglavlje: 20 Industrija i MSP				
Korisnik projekta	Naziv projekta	Naziv programa / ili donator	Vrijednost	Cilj -Aktivnosti
Ministarstvo Ekonomije, Investiciono-razvojni fond, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća	''Tehnička podrška za unaprjeđenje poslovnog ambijenta za razvoj malih i	IPA 2008 Projekat je završen u avgustu 2012.	1,2 mil €	- Jačanje poslovnog okruženja - Pобоljšanje pristupa

	ruralnih preduzeća”			finansijama sektoru MSP - Aktivnosti usmjerene na razvoj institucionalne infrastrukture za podršku sektoru MSP, razvoj mreže pružalaca usluga i inkubatora
Savjet za regulatornu reformu i unaprjeđenje poslovnog ambijenta, Ministarstvo finansija	“Program dobrog upravljanja u Crnoj Gori“	USAID	400.000€	Podrška aktivnostima unaprjeđenja poslovnog ambijenta
Direkcija za razvoj MSP	„ Ekonomski razvoj i promocija zapošljavanja“.	Njemačka organizacija GIZ (bivši GTZ) Projekat je završen u junu 2012.		Podrška promociji izvoza crnogorskih preduzeca
Direkcija za razvoj MSP	WBC inco-net projekat	FP7	57.759,35€	Unaprjeđenje integracije zemalja Zapadnog Balkana u oblasti evropskih inovacija, istraživanja, nauke i tehnologije.

OPOREZIVANJE

Tačka Agende 5.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Poglavlje: 16				
Korisnik projekta	Naziv projekta	Naziv programa / ili donator	Vrijednost	Cilj -Aktivnosti
Poreska uprava	Nadogardanja IT sistema Poreske uprave (e-podnošenje poreskih prijave-PDV I dobiti)	IPA 2010	667,000€ IPA budžet- 500.000€ Nacionalni doprinos 167.000€	Jačanje kapaciteta Poreske uprave u cilju povećanja naplate što će doprinijeti stabilnosti I povećanju fiskalnih prihoda.
Poreska uprava (centralni registar privrednih subjekata)	Unapređenje poslovnog ambijenta u Crnoj Gori (e-podnošenje prijave za registraciju privrednih subjekata)	USAID		Unapređenje poslovnog ambijenta ukidanje postojećih biznis barijera te omogućavanje lakoće poslovanja.

CARINSKA UNIJA

Tačka Agende 6.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira), trenutni status SEED (Sistematska elektronska razmjena podataka) projekta

Poglavlje: 29 Carinska unija				
Korisnik projekta	Naziv projekta	Naziv programa / ili donator	Vrijednost	Cilj -Aktivnosti
Uprava carina	EU SEED	MB IPA 2010		Elektronska razmjena carinskih podataka i upoređivanje podataka (SEED faza II)
Uprava carina	Program kontrole kontejnera	UNODC		Podrška u opremi
Uprava carina	Program Zajednice CUSTOMS 2013	EU Program Zajednice CUSTOMS 2013	45 000 €	Obezbjeduje da carinske aktivnosti odgovaraju potrebama unutrašnjeg tržišta, uključujući i bezbjednost lanca snadbijevanja i trgovinskih olakšica, kao i podršku strategiji razvoja i poslovanja, unaprijeđenje bezbjednosti i zaštite i pripremu zemalja kandidata i potencijalnih kandidata za članstvo u EU
Uprava carina	Projekat Regionalne trgovinske logistike na Zapadnom Balkanu	Projekat Podrške Svjetske Banke	335 000 USD	Unaprijeđenje Sistema upravljanja rizikom, naknadne kontrole i efikasnija razmjena informacija sa drugim institucijama koje primjenjuju zakone na granici
Uprava carina	" Priprema UC za implementaciju Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema (NCTS) "	IPA 2011 – Twinning Light Počeo u januaru 2013.godine. Period implementacije je šest mjeseci.	250 000 €	Izrada relevantnih dokumenata koja su potrebna za implementaciju aplikacije NCTS u CIS
Uprava carina	Projekat SEED održavanje	MB IPA 2012		Održavanje SEED JCT modula infrastrukture i softvera,

				implementacija novih funkcionalnosti SEED web aplikacije, proširenje obima funkcionalnosti SEED platforme implementacijom modula “ Prekogranično prenošenje novca“, aktivnosti vezane za aplikaciju zaštite prava intelektualne svojine.

Aneks 2

Razmjena statističkih podataka u području trgovine

Prema preliminarnim podacima MONSTAT-a i specijalnom sistemu trgovine ukupna robna razmjena Crne Gore za period januar-decembar 2012. godine je 2 187.4 mil.Eura što ukazuje na pad od 4 % u odnosu na isti period prethodne godine. Konačni podaci ce biti publikovani u aprilu 2013. godine.

Izvezeno je robe u vrijednosti od 366.9 miliona EUR, što je manje u odnosu na 2011. godinu za 19.3%, u uvezeno je robe u vrijednosti 1 820.5 miliona EUR, što ukazuje na pad od 0.2% u odnosu na 2011. godinu.

Pokrivenost uvoza izvozom bila je 20.2% i manja je za 4.7% u odnosu na 2011. godinu, kada je iznosila 24.9%.

Tabela 1 - Trgovinski bilans u Crnoj Gori, 2007-2012 godine
u 000 eur

Godina	Uvoz	Izvoz	Bilans trgovine
2007	2,073,093	454,739	-1,618,354
2008	2,529,741	416,165	-2,113,576
2009	1,654,170	277,011	-1,377,159
2010	1,657,329	330,367	-1,326,963
2011 ²	1,823,337	454,381	-1,368,956
2012 ³	1,820,461	366,891	-1,453,570

Izvor:MONSTAT

Tabela 2 - Trgovinski bilans u Crnoj Gori za period 2007-2012. godine
u 000 eur

Period		Svijet	Evropa		EU -27		CEFTA	
		Vrijednost	Vrijednost	%	Vrijednost	%	Vrijednost	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(4/3*100)	(6)	(7)=(6/3*100)	(8)	(9)=(8/3*100)
2007	Uvoz	2,073,093	1,809,699	87%	941,297	45%	696,291	34%
	Izvoz	454,739	450,774	99%	314,868	69%	131,590	29%
2008	Uvoz	2,529,741	2,214,291	88%	1,081,175	43%	883,076	35%
	Izvoz	416,165	412,042	99%	258,800	62%	147,432	35%
2009	Uvoz	1,654,170	1,450,892	88%	620,593	38%	648,702	39%
	Izvoz	277,011	265,753	96%	133,827	48%	127,946	46%
2010	Uvoz	1,657,329	1,365,246	82%	625,207	38%	670,000	40%
	Izvoz	330,367	324,781	98%	184,817	56%	130,521	40%
2011	Uvoz	1,823,337	1,592,450	87%	714,369	39%	818,948	45%
	Izvoz	454,381	440,489	97%	227,459	50%	183,590	40%
2012	Uvoz	1,820,461	1,584,028	87%	699,287	38%	812,630	45%
	Izvoz	366,891	356,761	97%	105,460	29%	227,206	62%

Izvor:MONSTAT

U 2012.godini, zabilježen je trgovinski deficit u vrijednosti od 1 453,6 miliona eur, što je više u odnosu na 2011. godinu kada je iznosio 1 369 miliona eura.

² Konačni podaci za 2011.godinu.

³ Preliminarni podaci za 2012.godinu.

Trgovinski bilans po grupama zemalja

Ukupno ostvarena robna razmjena sa Evropskom unijom bila je u vrijednosti od 805 miliona eur, odnosno 36,8% od ukupno ostvarene robne razmjene Crne Gore u 2012. godini. Izvoz u zemlje EU-27 iznosio je 105,46 miliona eur, dok je uvoz iznosio 699,29 miliona eur. Učešće izvoza EU-27 u ukupnom izvozu Crne Gore iznosio je 28,7%, dok je učešće uvoza iz zemalja Evropske unije u ukupnom uvozu Crne Gore iznosio 38,4%.

Tabela 3 - Ostvarena robna razmjena Crne Gore sa EU-27 u 2012. god.
u 000 eur

Trgovinska razmjena sa EU zemljama u 2012. godini					
	IZVOZ		UVOZ		Trgovinski bilans 2012
	2012		2012		
	%	Vrijednost	%	Vrijednost	
SVIJET	100%	366,891	100%	1,820,461	-1,453,570
EU-27	29%	105,460	38%	699,287	-593,827
Austrija	1%	4,219	2%	32,676	-28,457
Belgija	0%	176	0%	8,840	-8,664
Bugarska	0%	423	0%	9,030	-8,607
Česka	1%	2,691	1%	18,399	-15,709
Danska	0%	8	0%	3,749	-3,741
Estonija	0%	55	0%	187	-132
Finska	0%	1,229	0%	1,212	17
Francuska	1%	2,458	1%	22,148	-19,690
Grčka	1%	3,575	9%	159,186	-155,611
Holandija	1%	2,653	2%	32,140	-29,487
Irska	0%	1	0%	2,559	-2,558
Italija	3%	12,393	6%	112,449	-100,056
Kipar	0%	20	0%	657	-637
Letonija	0%	195	0%	108	87
Litvanija	0%	195	0%	107	88
Luksemburg	0%	85	0%	215	-131
Mađarska	5%	18,058	1%	18,807	-748
Malta	0%	108	0%	11	97
Njemačka	4%	14,381	6%	115,648	-101,267
Poljska	1%	4,406	1%	13,000	-8,594
Portugalija	0%	0	0%	496	-496
Rumunija	1%	2,205	1%	26,348	-24,143
Slovačka	0%	314	0%	4,715	-4,401
Slovenija	8%	28,887	4%	73,073	-44,187
Španija	0%	28	1%	21,825	-21,797
Švedska	1%	2,137	0%	3,610	-1,473
Velika Britanija	1%	4,560	1%	18,091	-13,531

Izvor: MONSTAT

Najznačajniji izvozni partneri su:

- **Slovenija**, sa učešćem od 27,39% u ukupnom izvozu u EU (7,9% od ukupnog izvoza Crne Gore), glavni izvozni proizvodi su: Aluminijum i proizvodi od aluminijuma; Mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije; Bakar i proizvodi od bakra; Električne mašine i oprema i njihovi djelovi .
- **Mađarska**, sa učešćem od 17,12% u ukupnom izvozu u EU (4,9% od ukupnog izvoza Crne Gore), glavni izvozni proizvodi su: Aluminijum i proizvodi od aluminijuma; Farmaceutski proizvodi; Gvožđe i čelik; Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine i mehanicki uređaji i njihovi djelovi.
- **Njemačka**, sa učešćem od 13,64% u ukupnom izvozu u EU (3,9% od ukupnog izvoza Crne Gore), glavni izvozni proizvodi su: Gvožđe i čelik; Prirodni ili kultivisani biseri, drago ili poludrago kamenje, plemeniti metali; Bakar i proizvodi od bakra; Vozila, osim željeznickih ili tramvajskih šinskih vozila i njihovi djelovi i pribor.
- **Italija** sa učešćem od 11,75% u ukupnom izvozu u EU (3,4% od ukupnog izvoza Crne Gore), glavni izvozni proizvodi su: Drvo i proizvodi od drveta, drveni ugali; Bakar i proizvodi od bakra; Aluminijum i proizvodi od aluminijuma; Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine i mehanicki uređaji i njihovi djelovi.

Najznačajniji uvozni partneri su:

- **Grčka**, sa učešćem od 22,76% od ukupnog uvoza iz EU (8,7% ukupnog uvoza Crne Gore), glavni uvozni proizvodi su: Mineralna goriva i ulja i njihovi proizvodi; Aluminijum i proizvodi od aluminijuma; Voće za jelo, uključujući jezgrasto voće; Duvan i proizvodi zamjene duvana.
- **Njemačka**, sa učešćem od 16,54% u ukupnom uvozu iz EU (6,4% ukupnog uvoza Crne Gore), glavni uvozni proizvodi su: Vozila, osim željeznickih ili tramvajskih šinskih vozila i njihovi djelovi i pribor; Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine i mehanicki uređaji; Meso i drugi klanicni proizvodi za jelo; Elektricne mašine i oprema i njihovi djelovi; aparati za snimanje i reprodukciju zvuka.
- **Italija**, sa učešćem od 16,08% u ukupnom uvozu iz EU (6,2% ukupnog uvoza Crne Gore), glavni uvozni proizvodi su: Nuklearni reaktori, kotlovi i mašine; Opticki, fotografski, kinematografski, mjerni, kontrolni, precizni, medicinski i hirurški instrumenti i aparati, njihovi djelovi i pribor; Namještaj, posteljina, madraci, nosaci madraca, jastuci i slicni punjeni proizvodi; Mineralna goriva i ulja i njihovi proizvodi.
- **Slovenija**, sa učešćem od 10,45% u ukupnom uvozu iz EU (4% ukupnog uvoza Crne Gore), glavni uvozni proizvodisu: Mineralna goriva i ulja i njihovi proizvodi; Nuklearni reaktori, kotlovi i mašine; Hartija i karton i njihovi proizvodi; Električne mašine, oprema i njihovi djelovi.

Prema preliminarnim podacima MONSTAT-a i specijalnom trgovinskom sistemu obrade podataka, u 2012 Crna Gora je zabilježila promet s potpisnicama CEFTA sporazuma u vrijednosti od 1 039,8 miliona €. Ostvareni izvoz je iznosio 227,2 miliona €, dok je uvoz značajno premašio izvoz i iznosio je 812,6 miliona €.

Tabela 4 - Ostvarena robna razmjena sa CEFTA potpisnicama u 2012. god.
u 000 eur

Bilans trgovine Crna Gora – CEFTA potpisnice					
	Izvoz		Uvoz		Trgovinski bilans
	2012		2012		
	%	Vrijednost	%	Vrijednost	
SVIJET	100%	366,891	100%	1,820,461	-1,453,570
CEFTA	62%	227,206	45%	812,630	-585,424
Albanija	2%	7,634	1%	13,966	-6,333
Bosna i Hercegovina	7%	27,413	7%	123,216	-95,803
Makedonija	1%	2,293	2%	27,525	-25,232
Moldavija	0%	0	0%	143	-143
Hrvatska	23%	83,544	6%	110,436	-26,892
Srbija	23%	83,356	29%	532,779	-449,422
UNMIK Kosovo	6%	22,967	0%	4,565	18,401

Izvor: MONSTAT

Razmjena statističkih podataka u području stranih direktnih investicija

Ukupan priliv stranih direktnih investicija u Crnoj Gori - po zemljama 01.01. - 31.12.2011.godine
- u eurima

Zemlja	Ukupno	Priliv po osnovu ulaganja nerezidenata u Crnu Goru			Priliv po osnovu ulaganja rezidenata u inostranstvo		
		Investicije u domaća preduzeća i banke	Prodaja nepokretnosti u Crnoj Gori	Ulaganje stranog kapitala koji ne povećava osnovni kapital (interkompanijski dug)	Smanjenje kapitala u stranim bankama i preduzećima	Prodaja nepokretnosti u inostranstvu	Povraćaj domaćeg kapitala koji ne povećava osnovni kapital
	1(2+3+4+5+6+7)	2	3	4	5	6	7
Srbija	27,782,018.85	7,347,155.31	6,514,676.00	9,233,328.54	3,803,190.00	15,669.00	868,000.00
Njemačka	8,068,946.01	94,035.00	3,280,216.54	4,694,694.47			
Austrija	11,484,868.18	4,703,559.23	1,858,459.45	4,552,895.50			369,954.00
Danska	147,768.58		147,768.58				
Grčka	2,021,870.00	1,067,000.00	13,000.00	941,870.00			
Slovenija	19,619,208.71	3,604,575.00	947,119.71	1,067,514.00			14,000,000.00
Švedska	1,270,210.06		898,285.06	371,925.00			
Rumunija	407,897.00	213,306.00	132,500.00	62,091.00			
Hrvatska	2,856,930.37	144,119.00	527,167.95	2,153,442.80		32,200.62	
Bugarska	1,258.60		1,258.60				
BJR Makedonija	723,738.00		72,988.00	650,750.00			
Velika Britanija	14,338,232.10	982,473.89	8,782,204.90	4,563,592.31		9,961.00	
SAD	6,244,534.98	859,297.99	4,671,236.95	714,000.04			
Italija	47,465,528.29	41,229,207.74	2,233,288.13	4,003,032.42			
Švajcarska	26,725,087.35	7,602,397.62	13,727,426.42	5,395,263.31			
Holandija	9,520,871.88	167,026.00	1,168,124.02	8,185,721.86			
Kipar	38,956,676.70	10,269,147.85	20,465,990.22	8,121,538.63		100,000.00	
Belgija	13,822,250.00	75,000.00	894,250.00	12,853,000.00			
Madarska	13,707,676.47	10,044,846.98	349,211.00	3,313,618.49			
Francuska	3,164,547.80	3,940.00	3,160,607.80				
Finska	169,878.50	4,020.00	155,858.50	10,000.00			
Slovačka	135,976.00	32,976.00		103,000.00			
Irska	740,895.00	154,536.00	237,546.00	348,813.00			
Norveška	4,273,013.34	4,016,791.34	191,067.00	65,155.00			

Španija	431,168.50	122,638.50	308,530.00				
Kanada	1,175,307.94	79,923.09	1,006,446.66	88,938.19			
Belize	749,590.00		149,620.00	599,970.00			
Australija	1,178,216.91	470,292.16	707,924.75				
Albanija	48,980.00	46,500.00		2,480.00			
Bahami	189,510.50		189,510.50				
Bjelorusija	384,180.00	123,880.00	260,300.00				
Češka	652,950.92	35,702.00	617,248.92				
Bosna i Hercegovina	3,747,336.39	18,157.49	1,669,819.03	1,239,881.21	367,000.97	126,000.00	326,477.69
Djevičanska Ostrva(GBR)	7,125,106.17	75,427.50	1,406,826.67	5,642,852.00			
Estonija	1,983,209.23		1,975,959.23	7,250.00			
Hong Kong	2,428,391.21	396,593.50	1,771,797.71	260,000.00			
Island	13,362.00		13,362.00				
Izrael	289,876.00		242,871.00	47,005.00			
Kazahstan	321,600.00	10,000.00	311,600.00				
Japan	500,000.00			500,000.00			
Kina	840,465.13		12,300.00	828,165.13			
Kirgistan	545,181.00		545,181.00				
Koreja (Sjeverna)	81,231.05		81,231.05				
Letonija	6,235,590.32	653,650.00	5,281,998.32	299,942.00			
Lihtenštajn	109,730.00		109,730.00				
Litvanija	4,706,818.07	39,863.00	1,604,897.47	3,062,057.60			
Luksemburg	26,053,522.00	25,056,890.00	943,632.00	53,000.00			
Malta	13,025,000.00			13,025,000.00			
Monako	102,500.00		102,500.00				
Novi Zeland	288,773.50		29,961.00	258,812.50			
Panama	302,376.51	236,400.00	65,976.51				
Poljska	37,413,516.52	25,270,769.23	69,947.29	12,072,800.00			
Ruska Federacija	111,950,778.77	2,320,141.69	92,789,529.36	16,764,907.72		76,200.00	
Sejšeli	65,000.00	65,000.00					
Turska	993,281.00		237,281.00	756,000.00			
Ukrajina	474,678.82	1,000.00	473,678.82				
Ujedinjeni Arapski Emirati	15,970,686.51	10,048,743.00	194,220.42	5,727,723.09			
Bahrein	14,975.00		14,975.00				
Džerzi	133,123.40		133,123.40				
Moldavija	180,133.00		180,133.00				

Južna Afrika	5,800.00			5,800.00			
Buve, Ostrvo	115,000.00		115,000.00				
Bocvana	125,020.34		125,020.34				
Jordan	38,913.00		38,913.00				
Jermenija	50,000.00		50,000.00				
Zimbabve	49,995.00		49,995.00				
Ukupno	494,740,757.48	157,686,982.11	184,311,291.28	132,647,830.81	4,170,190.97	360,030.62	15,564,431.69

Izvor: CBCG

Napomena: Izvor podataka je platni promet sa inostranstvom (ITRS). Podaci su prikazani prema zemljama plaćanja.

Ukupan priliv stranih direktnih investicija u Crnoj Gori - po zemljama 01.01. - 31.12.2012.godine

Eur

Zemlja	Ukupno	Priliv po osnovu ulaganja nerezidenata u Crnu Goru			Priliv po osnovu ulaganja rezidenata u inostranstvo		
		Investicije u domaća preduzeća i banke	Prodaja nepokretnosti u Crnoj Gori	Ulaganje stranog kapitala koji ne povećava osnovni kapital (interkompanijski dug)	Smanjenje kapitala u stranim bankama i preduzećima	Prodaja nepokretnosti u inostranstvu	Povraćaj domaćeg kapitala koji ne povećava osnovni kapital
	1(2+3+4+5+6+7)	2	3	4	5	6	7
Ruska Federacija	161,538,503	7,284,888	133,168,356	20,951,758		133,500	
Holandija	125,570,417	58,793,476	459,274	66,317,667			
Slovenija	58,289,918	47,374,397	750,252	8,323,974	725,118		1,116,178
Švajcarska	39,888,726	1,531,286	31,979,796	6,377,645			
Italija	36,362,788	35,612,874	570,697	179,218			
Norveška	27,412,844		597,859	14,985	26,800,000		
Srbija	26,609,246	14,158,911	8,567,064	1,187,299	2,482,171	131,038	82,763
Turska	24,994,660	15,127,808	43,020	9,823,832			
Mađarska	21,514,967	20,000,001	1,430,792	84,174			
Kipar	17,389,625	3,478,762	7,487,888	5,976,975			446,000
Velika Britanija	15,084,789	1,032,095	6,922,025	7,129,179	1,490		
Njemačka	14,634,423	417,922	3,285,289	10,831,213		100,000	
Ujedinjeni Arapski Emirati	11,962,223	1,197,018	233,481	10,531,724			
Austrija	9,424,305	1,463,233	1,800,273	6,150,799	10,000		
Letonija	4,164,310	469,120	2,830,172	865,018			
SAD	3,959,744	150,148	3,487,353	322,243			
Češka	2,441,658	5,725	1,104,021	1,231,912	100,000		

Bosna i Hercegovina	2,383,855	57,588	1,991,821	233,248	30,708	70,490	
Luksemburg	1,927,840	500,000	475,694	952,146			
Australija	1,699,924	837,668	862,256				
Lihtenštajn	1,687,243	544,975	1,142,268				
Panama	1,663,850	268,950	403,400	991,500			
Francuska	1,598,403	101,933	1,391,495	104,975			
Djevičanska Ostrva(GBR)	1,491,699	15,956	1,258,976	216,767			
Estonija	1,465,193		1,462,193	3,000			
Hrvatska	1,429,395	190,128	1,102,191	137,076			
Belgija	1,348,755	40,000	949,000	359,755			
Švedska	1,344,374	424,955	568,844	350,575			
Hong Kong	1,149,487	143,500	855,987	150,000			
Kosovo	1,013,953		1,003,953			10,000	
Kanada	950,929	130,005	788,311	32,613			
Novi Zeland	845,578		785,868	59,710			
Poljska	812,468	798,700	4,500	9,268			
Irska	725,610		71,270	654,341			
Litvanija	695,781	153,599	518,251	23,932			
Belize	675,896	5,000	553,391	117,505			
Singapur	606,620		606,620				
Kazahstan	563,917	12,011	537,706	14,200			
Sejšeli	542,430		382,430	160,000			
Bjelorusija	526,013		524,513	1,500			
BJR Makedonija	466,119		291,813	174,306			
Španija	450,597	168,977	279,661	1,959			
Danska	444,295		426,479	17,816			

Kina	440,000		140,000	300,000			
Grčka	409,923		406,953	2,970			
Albanija	388,015	187,473	90,549	109,993			
Izrael	294,846	14,900	165,000	114,946			
Ukrajina	291,730	300	279,110	12,320			
Bugarska	265,562		227,633	37,929			
Monako	217,118		217,118				
Slovačka	206,620	16,886	108,034	81,700			
Japan	200,000			200,000			
Finska	150,823		130,848	19,975			
Uzbekistan	126,370		126,370				
Maršalska Ostrva	105,580		35,000	70,580			
Ostale zemlje	426,173	2,200	355,229	68,744			
U k u p n o:	633,276,132	212,713,367	226,238,346	162,084,964	30,149,487	445,027	1,644,941

Izvor: CBCG

Napomena: Izvor podataka je platni promet sa inostranstvom (ITRS). Podaci su prikazani prema zemljama plaćanja.